

JMG

Examensarbete i medie- och
kommunikationsvetenskap

2011-05-30

Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation

www.jmg.gu.se

Inte bara goa nyheter - Göteborgs mutskandal som nyhetsämne

En kvalitativ studie om hur journalister upplever uppgiften att
rapportera om en skandal och bedöma dess nyhetsvärde.

Författare: Desiré Cichy
Handledare: Mathias A. Färdigh
Kursansvarig: Ingela Wadbring

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

Titel:	Inte bara goa nyheter- Göteborgs mutskandal som nyhetsämne. En kvalitativ studie om hur journalister upplever uppgiften att rapportera om en skandal och bedöma dess nyhetsvärde.
Författare:	Desiré Cichy
Omfattning:	ca. 18700 ord, inklusive bilaga
Uppdragsgivare:	Mathias A. Färdigh
Handledare:	Mathias A. Färdigh
Kurs:	Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Kursansvarig:	Ingela Wadbring
Termin:	Vårtermin 2011
Syfte:	<i>Att utifrån ett normativt perspektiv, undersöka hur journalister på Göteborgs-Posten och GT upplever uppgiften att enligt yrkesnormerna rapportera om en skandal och värdera dess nyhetsvärde. Muthärvan i Göteborg är undersökningens exempel för en skandal.</i>
Metod:	Kvalitativ intervjustudie
Material:	Åtta stycken intervjuer med journalister som skriver för Göteborgs-Posten respektive GT. Intervjuerna genomfördes med en semistrukturerad intervjuguide.
Huvudresultat:	<p>Journalisterna förknippar det journalistiska uppdraget med mediernas demokratiska uppgifter i samhället. Att granska, informera och vara en plattform för olika opinioner är väsentligt i arbetet, men de publicistiska målen inskränks på grund av förändringar i medielandskapet. Förändringarna bidrar även till att nya uppgifter tillkommer i arbetet och stressen ökar.</p> <p>En nyhet definieras av journalisterna som något som tidigare inte var känt för läsarna. Enligt nyhetsvärderingen sker de mest intressanta händelserna i tidningens spridningsområde. Skandaler är nyheter som intresserar läsarna, ofta har de ett stort nyhetsvärde och handlar om överträdande av moraliska gränser. Skandaler kan få större utrymme i tidningen än andra nyheter om de pågår under längre tid.</p> <p>Göteborgs mutskandal är en händelse med stort nyhetsvärde. Detta bland annat för att den utspelades i tidningarnas spridningsområde och för att många personer och bolag var involverade i härvan. Makthavare har missbrukat medborgarnas förtroende och på grund av skattepengarna som var inblandade, berördes många människor direkt. Den lokala närheten till händelsen väckte journalisternas ambitioner att, i ramen av de organisatoriska omständigheterna, granska och avslöja på bästa möjliga sätt.</p>

Executive summary

Uppsatsens undersökning gjordes på uppdrag av the Quality of Government Institute¹ och Mathias A. Färdigh, som är doktorand vid institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs universitet. Mot bakgrund av Uppdrag Gransknings avslöjande av Göteborgs mutskandal och de kontinuerliga förändringarna i medielandskapet, ville jag undersöka journalisternas förutsättningar att uppfylla yrkets normativa uppgifter.

Uppdrag Gransknings avslöjande av muthärvan i Göteborg blev prisbelönat av föreningen Grävande Journalister. Motiveringen var att programmet med engagerad och kunnig journalistik skildrade väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Den grävande journalistiken spelar en viktig roll för demokratin och har ett brett stöd i samhället. Men hur upplever egentligen nyhetsjournalister sitt arbete i det föränderliga medielandskapet och vilket utrymme finns för den grävande journalistiken? Med hjälp av tidigare forskning om journalistyrket och teorier kring nyhetsbegreppet, var målet med studien att ge en djupare inblick i journalisternas verklighetsuppfattning om yrket, samt besvara hur nyheter värderas i allmänt och skandaler och muthärvan i Göteborg i synnerhet.

Undersökningens syfte var *att utifrån ett normativt perspektiv, undersöka hur journalister på Göteborgs-Posten och GT upplever uppgiften att enligt yrkesnormerna rapportera om en skandal och värdera dess nyhetsvärde*. Exemplet för en skandal som nyhet är muthärvan i Göteborg. För att besvara syftet, formulerades tre underfrågor med utgångspunkten i det teoretiska ramverket. Frågan *”Vad är journalistens uppdrag i samhället och hur påverkar det föränderliga medielandskapet journalistens arbete?”* bygger på undersökningens bakgrund om det föränderliga medielandskapet och den normativa teorin, som beskriver journalistikens demokratiska betydelse. Frågan *”Vad är en nyhet och hur upplever journalisterna uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?”* formulerades utifrån Prakkes nyhetsmodell och Hvitfeldts tio punkter för förstasidenyheter. Slutligen ställdes frågan *”Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?”* för att undersöka om studiens exempel för en skandal, värderas enligt nyhetsteorierna.

Med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide intervjuades åtta journalister på tidningarna Göteborgs-Posten respektive GT. Journalisterna som ingick i undersökningen valdes enligt ett

¹<http://www.qog.pol.gu.se/>, QoG Institutet är ett oberoende, akademisk forskningsorgan vid Göteborgs universitets statsvetenskapliga institution.

strategiskt urval, vilket innebar att enbart de som hade rapporterat om skandalen minst två gånger kontaktades. Detta för att säkerställa att journalisten var insatt i mutskandalens fakta. För att upptäcka eventuella åsiktsskillnader, som kan hänga ihop med tidningens profil, gjordes en jämn fördelning i urvalet, det vill säga fyra journalister på respektive tidning intervjuades. Det empiriska materialet transkriberades och bearbetades enligt ECA-modellen.

I analysen framgår det att journalisterna förknippar det journalistiska uppdraget med mediernas demokratiska uppgifter i samhället, det vill säga att granska, informera och vara en plattform för olika opinioner. Kommersialisering har ökat under de åren journalisterna har jobbat på tidningarna och det finns en kritisk ställning till denna utveckling, oavsett vilken tidning journalisten arbetar för. Journalisterna upplever att arbetet har blivit stressigare och menar att det beror på personalnedskärningar och nya moment i arbetet. Utrymmet för den grävande journalistiken upplevs som otillräckligt och hänger ihop med tidsbrist och knappa personalresurser. Journalisterna ser läsarna som medborgare snarare än konsumenter, men organisatoriska faktorer, som till exempel tidningens ledning och strävan efter ekonomisk vinning, kan påverka journalistiken och inskränka de publicistiska målen.

En nyhet är en händelse som tidigare inte var känd för läsarna. Nyhetsvärdet är som störst när händelsen sker nära i tid, kultur och rum och de mest intressanta nyheterna är de som berör läsarna och sker i tidningarnas spridningsområde. Urvalet av nyheterna styrs till stor del av avdelningscheferna, men journalisterna har även friheten att komma med egna förslag. En skandal handlar om överträdande av moraliska gränser, något som enligt journalisterna är en händelse som ofta blir en stor nyhet. Skandaler som rullar på och pågår under en längre tid, kan få större utrymme i tidningen än andra händelser. När det gäller skrivstilen i en rapportering om en skandal menar journalisterna på GT att det förekommer att man skriver på ett mer dramatiskt sätt, medan GPs journalister inte tycker att man förfaller i en mer sensationell, säljande journalistik.

Mutskandalen i Göteborg beskrivs av journalisterna som en av de största nyheterna som har kommit på väldigt länge. Händelsen har ett stort nyhetsvärde, då den berör väldigt många människor och pågår i tidningarnas spridningsområde. Att rapportera om skandalen upplevdes enligt journalisterna som upprörande, bland annat för att politikerna agerade passivt, trots att de fick tips om den pågående muthärvan. Faktumet att skandalen utspelas i Göteborg väcker journalisternas intresse att i medborgarnas tjänst granska så noga som möjligt.

Innehållsförteckning

1. Journalistyrket i förändring	1
1.1 Det svenska medielandskapets utveckling.....	1
1.2 Inomvetenskaplig relevans	3
2. Syfte och frågeställningar	5
3. Teoretisk ram	6
3.1 Normativ teori.....	6
3.2 Medieideologier	7
3.2.1 Medieideologier i Sverige.....	8
3.3 Journalistens ideal.....	9
3.3.1 Mediernas uppgifter	9
3.3.2 Det etiska ramverket	10
3.3.3 Demokratimodeller	11
3.4 Journalisternas syn på yrkesrollen	12
3.5 Att rapportera nyheter	13
3.6 Den ekonomiska drivkraften för mediernas verksamhet.....	15
3.6.1 Demokrati- och marknadsmodell	16
3.7 Sensationella nyheter och Göteborgs mutskandal	17
4. Metod	19
4.1 Val av metod- varför intervjuer?.....	19
4.2 Val av intervjuform	19
4.3 Urval av tidningar och journalister.....	20
4.3.1 Urvalens konsekvenser	22

4.4 Intervjuguide	23
4.5 Intervjuerna	24
4.6 Bearbetning och ECA-modell	25
4.7 Undersökningens kvalitet: Validitet och reliabilitet	26
4.7.1 Undersökningens validitet	27
4.7.2 Undersökningens reliabilitet	27
5. Resultat och analys	29
5.1 Journalistens uppdrag i samhället/ det föränderliga medielandskapet	29
5.2 Vad är en nyhet och hur upplevs uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?	36
5.3 Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?	39
6. Slutdiskussion	44
6.1 Ideal som inte kan uppfyllas	44
6.2 Förslag på vidare forskning	45
7. Referenslista	47
7.1 Litteratur	47
7.2 Elektroniska referenser	50
Bilagor	50

1. Journalistyrket i förändring

1.1 Det svenska medielandskapets utveckling

April 2010 avslöjade Uppdrag Granskning, ett av Sveriges ledande TV-program för undersökande journalistik, en mutskandal pågående i Göteborg. Reportaget sändes under titeln *Fusket bakom upphandlingarna* och handlade om kommunala tjänstemän och förvaltare, som misstänkts ha gjort privata affärer med byggföretaget Allbäcks Byggnads AB². Avslöjandet fick efter TV-sändningen stort genomslag i medierna, även nationellt. Reaktionerna och den stora uppmärksamheten tyder på att händelsen, ur samhällligt perspektiv, är relevant att ta upp. Viktiga frågor om ökande korrupktion i Sverige och förslag till hårdare lagstiftning började diskuteras efter avslöjandet.³ Att reportrarna Janne Josefsson och Nils Hansson blev prisbelönade med Guldspaden, ett pris till ”de journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till.” (FGJ, 2011), är ett annat belegg på stödet som undersökande journalistik har i samhället.

Både reportrarna på Uppdrag Granskning och tidningarna Göteborgs-Posten och GT fick tips om den pågående muthärvan. GT var först med att publicera en artikel om skandalen men tidningen ansåg att det var för tidigt att gå ut med namn, och valde därför att anonymisera de inblandade. Publiceringen i tidningen fick ingen stor uppmärksamhet av vare sig medborgare eller media, först med Uppdrag Gransknings reportage om skandalen började diskussionerna om det som hade hänt sätta igång. Eftersom Uppdrag Gransknings enda mål är att blottlägga missförhållanden och maktmissbruk i samhället, är det självförklarande att journalisterna i programmet ägnar sig åt den djupgående och grävande journalistiken. Den grävande journalistiken och granskningsuppdraget har ett brett stöd i journalistkåren (Johansson, 2006:38). Att granska missförhållanden och

²Tjänstemännen ska ha tagit emot mutor av Stefan Allbäck, en i Göteborg väl etablerad byggmästare. I gengäld för byggmaterial och arbeten i privata villor, arrangerade tjänstemännen kommunala bygg- och renoveringsuppdrag åt Allbäcks företag. På det sättet har Allbäck i flera år gjort oskäligen vinst på bekostnad av skattebetalarna. Flera bolag och personer upptäckts vara inblandade i muthärvan som aktuellt utreds.

³ DN-Artikel 2010-07-07

maktmissbruk är något som hänger ihop med föreställningen om den frihetliga pressideologin i västvärldens demokratiuppfattning. Presstödens existens gör att man kan ifrågasätta graden av frihet som svenska medier har från staten, men något man är enig om är att granskning bara är möjlig med en press som är så fri från staten som möjligt (Ibid.).

Att journalister på tidningar som GP och GT inte utövar denna tidsintensiva typ av journalistik i samma utsträckning som journalisterna på Uppdrag Granskning kan bero på olika faktorer. Det är faktorer som påverkar journalistens arbete och som uppkommer i samband med förändringar i medielandskapet. Ett exempel är nedskärningar av personal på redaktionerna. Det innebär att tempot i det journalistiska arbetet ökar och att nyheter produceras under allt stressigare förhållanden. Den enskilda journalisten ska producera mer material under kortare tid och har dessutom uppgiften att dagligen uppdatera tidningens webbsida och mobiltjänster. Arbetet består inte enbart av att rapportera, utan flera olika moment i det redaktionella arbetet ska kunna utföras. Det ska fotograferas, redigeras och färdigställas tidningssidor. Mindre resurser i form av anställda journalister på redaktionen och ökade uppgifter för den enskilda journalisten, resulterar i begränsade möjligheter för grävande och djupgående journalistik (Nygren, 2008:15). Tidigare forskning visar att arbetet på grund av de ovan nämnda faktorerna har blivit stressigare genom åren (Djerf-Pierre, 2001:22f).

Något som återkommande diskuteras är journalisternas förutsättningar för att kunna följa normerna och uppnå kraven som ställs på dem. Att arbeta enligt yrkesnormerna är något som utmanas på grund av ekonomiska och tekniska förändringar i medielandskapet som kontinuerligt ställer nya krav på journalisternas arbete (Wiik, 2010:201). Det svenska medielandskapet har under 1980- och 1990-talet präglats av strukturella förändringar i en kommersiell riktning. Morgontidningars band till politiska partier försvagades och etermediemarknadens avreglering ledde till lansering av ett antal nya marknadsdrivna kanaler. Ett stort antal valmöjligheter i medieutbudet medförde en ökad konkurrens om publiken (Ibid:12). Medieföretag blev stora medieindustrier med ett kommersiellt tänk som engagemang och den ekonomiska drivkraften påverkade mediernas innehåll (Stúr, 2004).

Ett exempel på förändrade arbetsvillkor är således att det har skett en förskjutning från en politisk till en ekonomisk syn på medieföretag (Hadenius et al., 2008:387). En ökad konkurrens mellan medierna om en allt mer fragmenterad publik präglar produktionsvillkoren. När ekonomiska mål, det vill säga drivkraften att sälja till en så stor publik som möjligt, blir viktigare än publicistiska mål, påverkas journalistiken och tidningens innehåll (Nygren, 2005). Medieinnehållet som är

lönsamt ur marknadssynpunkter kan tränga undan det som är relevant ur demokratisk synpunkt, nämligen information, granskning och debatt (Nord, 2008). Det handlar om att locka publiken med skandalbaserad underhållningsjournalistik som säljs bra och har stor effekt (Ghersetti, 2000; McManus, 1994). Förutom målet att sälja bra har den ekonomiska drivkraften också syftet att producera material snabbt och billigt.

En vidare förändring är tidningsmarknadens utveckling sedan 1970-talet. Från att det har funnits flera olika dagstidningar på samma ort, är det idag på många orter enbart en morgontidning som dominerar (Hadenius et al., 2008:70). I Göteborg är det Göteborgs-Posten som intar denna ensamrollen. GT, som är Expressens lokala kvällstidning för Västsverige, ägnar några sidor i tidningen åt lokala nyheter, men fyller som tabloidtidning en annan funktion än dagspressen. Enligt den norske medieforskaren Sigurd Allern är det ett mediums profil som bestämmer om en underhållande händelse eller en med relevans blir en nyhet. Om ett mediums strategi bygger på sensationella nyheter, så är det mer troligt att underhållande och skandalhändelser blir en nyhet än relevanta händelser som bygger på sanning (Wadbring, 2005).

1.2 Inomvetenskaplig relevans

Medieforskningen har ägnat mycket tid åt att beskriva journalisternas demokratiska uppdrag i samhället och hur journalister själva ser på de existerande reglerna och etiska normer. Att de demokratiska uppgifterna har stor betydelse för den fungerande demokratin, är inget kontroversiellt antagande. Nyheter är en av de viktigaste källorna för medborgarna att få kunskap om samhället och världen. Enligt tidigare forskning vet vi att den svenska journalistkåren är enig om att granskning och informerande journalistik ska värderas högt. Den kritiska granskningen har blivit ett ideal i den professionella yrkesutövningen och man är överens om att det inte kan finnas en fungerande demokrati utan allsidig nyhetsförmedling (jmf. Asp, 1992; Wiik, 2010).

Det har gjorts undersökningar om journalistikens ideal och vad som är orsakerna till att ideal och verklighet inte alltid stämmer överens (jmf. Asp, 1992; Nohrstedt & Ekström, 1994). Enligt åtskilliga forskare är den ökade konkurrensen om publiken något som ligger bakom det faktum att de ekonomiska drivkrafterna har blivit viktigare. Tidningar har sedan länge både varit vinstdrivande företag och haft publicistiska drivkrafter, men balansen mellan de olika fälten har förändrats (Nygren, 2008:48). Ekonomin spelar en allt större roll och marknadsorienteringen förändrar

journalistikens innehåll i en allt mer kommersialiserad riktning. Olika genre håller på att närma sig varandra och nyhetsjournalistiken, som definieras som faktabaserade berättelser om verkligheten, blir svårare att skilja från underhållande journalistik (jmf. Hadenius et al., 2008; Wadbring, 2005; Nygren, 2005; Strömbäck & Jönsson, 2004).

Medieforskaren Bob Franklin menar att händelser med skandalkaraktär har större möjlighet att väljas ut som nyhet än de utan och att underhållningsvärdet prioriteras framför seriösa, informativa nyheter (Franklin, 1997:229). Nyhetsbegreppet har definierats av olika forskare och många undersökningar om vilka omständigheter som gör att en händelse blir till en nyhet har genomförts (jmf. Hvitfelt, 1985; Lippman, 1997).

Vi fastställer att journalisternas arbete påverkas av ständiga förändringar i medielandskapet och att det kräver en kontinuerlig anpassning av journalisterna till nya villkor. Den ökande kommersialiseringen har orsakat diskussioner om vilka konsekvenser den lättsamma, säljande journalistiken har på nyhets- och samhällsjournalistiken och om journalistik på kommersiella villkor är ett hot mot demokratin (Strömbäck & Jönsson, 2005). Min undersökning syftar till att ge en djupare insyn i hur journalister själva uppfattar uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet. Hur upplever journalisterna att medielandskapets förändringar påverkar arbetet? Är det möjligt att rapportera om en skandal enligt journalistens ideal?

2. Syfte och frågeställningar

Med ovanstående bakgrund om det föränderliga medielandskapet är syftet med undersökningen, *att utifrån ett normativt perspektiv, undersöka hur journalister på Göteborgs-Posten och GT upplever uppgiften att enligt yrkesnormerna rapportera om en skandal och värdera dess nyhetsvärde.* Undersökningens exempel för en skandal är den ovan beskrivna mutskandalen i Göteborg.

Jag avser att besvara undersökningens syfte med följande frågeställningar:

1. *Vad är journalistens uppdrag i samhället och hur påverkar det föränderliga medielandskapet journalistens arbete?*

Med undersökningens utgångspunkt i det normativa perspektivet, är det relevant att reda på journalisternas syn på yrkesnormerna. Vad är det journalistiska uppdraget i samhället? Hur arbetar den ideala nyhetsjournalisten och vilket förhållningssätt finns till det etiska regelverket? På vilket sätt påverkar förändringarna i medielandskapet arbetet och vilket utrymme får den grävande journalistiken?

2. *Vad är en nyhet och hur upplever journalisterna uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?*

Här avser jag att ta reda på hur journalister värderar en händelses nyhetsvärde. Vad är en skandal, vilket nyhetsvärde har den och hur upplevs uppgiften att rapportera kring den? Kan den sensationella karaktären, som skandaler ofta har, påverka rapporteringen?

3. *Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?*

Här avser jag att undersöka hur det upplevdes att rapportera om Göteborgs mutskandal och vad som gjorde mutskandalen till en händelse med stort nyhetsvärde. Vad berodde Uppdrag Granskning stora genomslag på och varför fick GTs artikel, som publicerades innan Uppdrag Granskning avslöjande, ingen uppmärksamhet? Upplevs skillnader när det ska rapporteras om lokala skandaler jämfört med andra skandaler i Sverige?

3. Teoretisk ram

I följande kapitel klargörs det normativa perspektivet som är utgångspunkten i undersökningen. För att förstå journalisternas nyhetsvärdering och nyhetsurval, krävs det att ta en titt på mediernas generella uppgift i samhället och vilken funktion journalister ska uppfylla. Journalisternas arbete styrs av olika faktorer och i det demokratiska samhället finns det normer och regler som definierar det journalistiska uppdraget. Efter att ha lagt undersökningens normativa grund, belyser jag mina forskningsfrågor med teorier om nyheter och nyhetsvärdering.

3.1 Normativ teori

Normativa teorier har sin ursprungspunkt i lagar, etiska riktlinjer och regleringar som råder i samhället. Mediernas normativa teori beskriver snarare vad medier bör göra i samhället än vad de faktiskt gör. En normativ teori är till sin natur subjektiv, vilket medför att uppfattningen om vad medier bör göra ibland är olika (McQuail, 2005:186). Det råder däremot större enighet om vad medier inte bör göra, nämligen sprida felinformation eller anstifta till kriminalitet och våld (Ibid.). Mediernas normativa förväntningar uppstod redan med medieinstitutionernas uppkomst. Medierna, och speciellt pressen, hade i det tidiga skedet en stark koppling till politiska institutioner och fungerade i det demokratiska samhället som överförare av nyheter och information (Graber, 1998).

För att förstå varför kraven på journalisterna och normer kring journalistiken finns är det bra att veta vilket syfte medier har i samhället. Beroende på vilken ideologisk utgångspunkt man tar, förändras syftet som medierna ska fylla. Nedan beskriver jag fyra olika medieideologier som kan förknippas med uppkomsten av normativa regler. Ideologierna försöker förklara pressens funktion och relationen mellan samhälle och medier.

3.2 Medieideologier

Boken *The four theories of the press* publicerades 1956 av de tre amerikanska forskarna Siebert, Peterson och Schramm och presenterar fyra normativa modeller om hur dagspressen kan fungera i ett samhälle. Siebert et al. menar att dagspressen formas enligt de rådande sociala och politiska strukturerna i landet, det vill säga dagspressen reflekterar samhället den verkar i (Siebert et al., 1956:1). Följande fyra pressideologier försöker beskriva förhållandet mellan medier och samhället:

Den *auktoritära ideologin* handlar om statens makt att undertrycka offentliga åsikter i ett samhälle, till exempel genom censur. Medierna står i samhällets tjänst och uppgiften är att uppfostra medborgarna. Ideologin dominerade från boktryckarkonstens uppkomst och framåt under 1600-och 1700 talet. Siebert et al. (1976:14) tillämpar modellen även på samtida samhällen där staten utövar sin undertryckande makt.

Den *frihetliga ideologin* beskriver Siebert et al. (1976:57) som processen där pressen blev del i det demokratiska samhället. En press som är oberoende av staten innebär att censur eller andra liknade statliga ingrepp inte existerar. Yttrandefriheten värnas genom att vem som helst ska få sprida sina åsikter och det är marknadens efterfrågan som styr utbudet i medierna, inte politikernas. Ideologin har sitt ursprung i den borgerliga frigörelsen och tillämpades i flera länder under sena 1700-talet. Liberalism och tron på människan som rationellt tänkande varelse växte fram och den fria åsiktsbildningen blev ett ideal.

Den *sociala ansvarsideologin* växte fram ungefär 20-30 år innan och efter andra världskriget. Ideologin är en kritik mot den frihetliga ideologin, då man ansåg att friheten medierna hade medförde att ansvar och förpliktelse gick förlorade (Hadenius et al., 2008:22). Debatten var bland annat anknuten till den ökande kommersialiseringen av pressen. Idén om att vidareutveckla den frihetliga ideologin, genom att förena den fria pressen med ett socialt ansvar gentemot samhället, dök upp. Det innebar att pressen fortfarande skulle vara fri från tvång men inte från krav. Förutom kraven på information, som bland annat innebar att pressen inte enbart fick skriva om det som är säljbart, skulle en känsla för etik finnas (Siebert, 1973:78-94). Man ville säkra pressens arbete i allmänhetens tjänst och undvika ett monopol i medieägandet. Det diskuterades även att tillåta statliga ingrepp (Siebert, 1976:75, McQuail, 2005:170ff).

Den *marxistiska medieideologin* fungerade i praktiken ofta som den auktoritära, med skillnad att medierna skulle propagera i partiets tjänst. Den sovjetiske ledaren Lenin ansåg att medierna var ett instrument för att bygga upp det kommunistiska samhället och upplysa medborgarna (Hadenius et al., 2008:23). Fokus i nyhetsförmedlingen var inte snabbhet eller ekonomiska vinstintressen. Allt som skrevs i pressen var centralt planerat (Siebert, 1976:140ff).

De fyra ideologierna förekommer sällan i sina rena former och ska snarare förstås som ett sätt för hur politiska grupper i samhället ser på mediernas uppgift. Skillnaden som är avgörande mellan ideologierna är hur mycket staten ska få ingripa i mediasystemet (Hadenius et al., 2008:23f). Modellernas universella giltighet ifrågasättes ofta, då författarna enbart grundade dem på sin kunskap om engelsk, amerikansk och sovjetisk press. Att modellerna dessutom är tidsbundna och formulerades för mer än 50 år sedan, är en annan kritikpunkt. Ändå dyker modellerna fortfarande upp när det gäller att förklara pressens roll i samhället (Gardeström, 2009; Benson, 2008).

3.2.1 Medieideologier i Sverige

Den svenska staten äger eller styr inga medier i landet, vilken gör att medierna inte har någon egentlig förpliktelse gentemot medborgarna. Ändå väljer medierna att följa ett visst regelverk för att uppfylla publikens förväntningar. Mediernas ideal hänger tätt ihop med existerande ideal i samhället. De politiska traditionerna som dominerar i Sverige är den liberala och den socialdemokratiska, som företräds av bland annat de största svenska partierna moderaterna och socialdemokraterna. Dessa politiska traditioner speglas i den *frihetliga* och den *socialt ansvarsfulla* medieideologin (Hadenius et al., 2008:24).

Att medierna har en bidragande uppgift till den fungerande demokratin i ett samhälle, visar sig bland annat i förväntningarna som medborgarna har gentemot dem. Medier, och speciellt journalister, verkar på allmänhetens uppdrag (SOU:2000:1). Genom att publicera fullständig, rätt och tillförlitlig information bidrar medierna till det demokratiska samhället. Yttrandefrihet är ett ideal som anses vara essentiellt i en demokrati och det kräver att pressen är fri från staten. Inget monopol i medieägandet ska existera och åsikter som sprids ska spegla mångfalden i samhället, det vill säga alla grupper, religioner och kulturer. Det ligger i mediernas allmänintresse att respektera mänskliga rättigheter och undvika att skada individer i samhället (McQuail, 2005:166).

3.3 Journalistens ideal

Enligt idealet är det journalisternas uppgift att kritiskt granska makthavare och spegla åsikter på ett objektivt sätt. Objektivitet utgörs enligt statsvetaren Jörgen Westerståhl av saklighet och opartiskhet. Det innebär att kraven på rapporteringen är sanning, relevans, icke-partiskhet och neutral presentation (Westerståhl, 1972). Nyhetsjournalistiken har funktionen att hjälpa medborgarna att skapa en välgrundad uppfattning respektive opinion om samhällsfrågor (Nohrstedt, 1994:5). På grund av det anses nyhetsjournalister ha en viktig demokratisk betydelse för samhället och ibland pratar man om journalister som ”tredje statsmakt”, då uppgifterna att granska och informera är väsentliga för en fungerande demokrati (Strömbäck, 2003:21).

Det är de politiska ramarna och det frivilligt antagna etiska regelverket som utgör det journalistiska idealet. Vad de två delarna egentligen innehåller förklaras i kommande avsnitt. Jag redovisar mediernas uppgifter först och går sedan över till de etiska reglerna. För att länka ihop det journalistiska idealet med demokratibegreppet, följer en kort översikt om vad som kännetecknar de olika demokratimodellerna.

3.3.1 Mediernas uppgifter

I pressutredningen från 1972 formulerades fyra uppgifter som medierna ska uppfylla. 1994 reducerade man uppgifterna till tre stycken, nämligen *Information*, *Granskning* och *Forum för debatt* (Hadenius et al., 2008:26).

- *Information*: Nödvändig information ska överföras till samhällets medborgare för att de fritt och självständigt ska kunna ta ställning till samhällsfrågor. Det svenska statskicket bygger på ”fri åsiktsbildning” och det är mediernas uppgift att bidra till att en fri åsiktsbildning fungerar. Förutsättningen för det är att journalistiken strävar efter en så allsidig och sannolik bild som möjligt (SOU, 1975:78).
- *Granskning*: I tjänsten att företräda samhället bör makthavare och inflytelserika i samhället granskas och kontrolleras (Ibid.).
- *Forum för debatt*: Medierna ska främja kommunikationen mellan och inom politiska, fackliga och ideella organisationer i samhället, så att plats för debatt beredes. Informationsförmedlingen mellan medborgare och politiker är bara möjligt om politiker har

kunskap om medborgarnas åsikter och förväntningar, och medborgarna däremot behöver veta vilka åsikter politikerna har och med vilka uppgifter de aktuellt sysslar med. En öppen dialog kräver offentlig information (SOU, 1975:78).

De tre uppgifterna kallas ibland för ”mediernas demokratiska uppgifter”. För att ha möjligheten att fritt kunna ta ställning till samhällsfrågor, måste journalister utföra de demokratiska uppgifterna på rätt sätt. Det innebär att det ska strävas efter en allsidig och sanningslik rapportering (Nord & Strömabck, 2004:19). Förutsättningen för sanningslik information kräver att information separeras från desinformation. Det leder oss in på det pressetiska ramverket.

3.3.2 Det etiska ramverket

De pressetiska reglerna har ställts upp på frivillig basis och innebär att pressen själv ålägger sig vissa principer. Skillnaden med etiska regler mot lagstiftning är att det ska finnas en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften (Hadenius et al., 2008:36). Reglerna är beskrivna i bland annat *Spelregler för press, radio och TV*, en bok som ges ut sedan 1974 av pressens Samarbetsnämnd (Allmänhetens Pressombudsman, 2011). Ursprunget kan härledas till Publicistklubbens intresse för god journalistik som grundar sig i yttrandefrihet och pressens frihet från staten (Hadenius et al., 2008:33f). Frihet från staten medför att det ställs krav på medierna i form av dessa etiska regler. Journalister har ett socialt ansvar och för att denna ansvarsideologin ska fungera, är det viktigt att journalisterna själva uppfattar reglerna som grundläggande (Löfgren, 1991:129). Reglerna täcker följande två huvudområden:

- Publicitetsreglerna handlar om att journalister ska ge korrekta nyheter, vara kritiska mot nyhetskällor, respektera den personliga integriteten och vara försiktig med publicering av bilder.
- Yrkesreglerna handlar om journalistens integritet i sin yrkesroll. Det betyder att journalisten inte ska ta emot gåvor från organisationer eller dra personliga fördelar av information han eller hon får.

Det etiska ramverket har ett starkt stöd från både journalister och allmänheten. Frågan om varför man ska ha en etisk ansvarsideologi besvaras i publicitetsreglerna med att ”*massmediernas roll i*

samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling” (PO, 2011).

Sammanfattningsvis kan sju krav ställas på den informerande journalistiken:

- 1.) att tillämpa principen om två av varandra oberoende källor
- 2.) att i huvudsak vara beskrivande
- 3.) att tydligt skilja de tolkningar som förekommer från fakta
- 4.) att alltid tydligt skilja mellan bekräftade och obekräftade uppgifter
- 5.) att vara tydlig med vilka källor som använts
- 6.) att inte dramatisera på ett sätt som suddar ut gränsen mellan fakta och fiktion
- 7.) att inte anspela på allmänt hållna stereotyper och fördomar på ett sätt som bidrar till att de sprids och förstärks (Nord & Strömbäck, 2004:20).

3.3.3 Demokratimodeller

Att beskriva mediernas roll för demokratin är inte enkelt, då man kan utgå från olika perspektiv, som ställer olika krav på medier och journalister. Demokrati är inget endimensionellt begrepp och det finns olika demokratimodeller som mer eller mindre står i konflikt med varandra (Nord & Strömbäck, 2004:21). Något som är gemensamt för de olika modellerna är den allmänna uppfattningen om att det råder yttrande- och pressfrihet, och att de politiska makthavarna är valda av folket i fria, allmänna och rättvisa val (Ibid.).

Det finns tre demokratimodeller i den stora mängden som är framträdande och som försöker beskriva vad som kännetecknar en *god demokrati*. Gemensamt för de tre är perspektivet att medier verkar för allmänheten och alla utgår från de normativa uppgifterna medierna har i samhället. Det finns dock vissa skillnader:

- I *konkurrensdemokratin* är det huvudsakligen politikerna som agerar och medborgarna som reagerar. Det ger medierna den centrala uppgiften att granska makthavarna och ge information och hur politikerna har skött sig. Det gäller att ge publiken information som den behöver snarare än det som efterfrågas.
- I *deltagardemokratin* är människors egna politiska deltagande viktigast. Ju fler deltar och engagerar sig i politiska processer desto bättre blir demokratin enligt deltagarmodellen. Journalistiken ska mobilisera medborgarna till aktiv politiskt handling och politik ska

gestaltas som en angelägenhet för alla.

- Utgångspunkten i *samtalsdemokratin*, även kallad deliberativ demokrati, är diskussion, samtal och dialog som bygger på jämlikhet, gemensam förståelse och frånvaro av dominanssträvan. Medierna ska aktivt främja den politiska debatten och iaktta att inte enbart politiska elitgrupperingar deltar i den, utan många olika grupper i samhället. Det sker ett tankeutbyte mellan politiker och medborgare och medborgarna ska delta i beslutsprocesser (Strömbäck, 2001:69).

3.4 Journalisternas syn på yrkesrollen

Nu när vi vet vad som utgör det journalistiska idealet är det intressant att titta på tidigare forskning om hur journalister ser på idealen och uppfattar sin yrkesroll.

Den svenska journalistkåren har, oavsett om arbetsplatsens huvudsakliga syfte är nyhetsförmedling eller underhållning, en rätt enad åsikt om vilka ideal som värderas viktigast. Att arbeta objektivt och oberoende är andra grundläggande uppfattningar som kåren har. Det finns en stark samsyn om att granska och informera är de viktigaste uppgifterna i yrkesutövningen (Wiik, 2008). Enligt Wiik (2008:86) har granskningsfunktionen idag blivit ett yrkesideal och inte längre något som kopplas till journalisternas individuella uppfattningar. Journalister med formell yrkesutbildning och de som bevakar samhällsområden omfattar granskningsidealet i större utsträckning än de utan formell utbildning eller med nöje, sport och kultur som bevakningsområden (Ibid.).

Något som journalisterna tillskriver mindre betydelse idag, är att påverka den allmänna opinion (Anderson, 2009). Det är inget som journalisterna anser att de bör göra längre och enligt Wiik (2010:205f) kan det bero på den alltmer komplicerade rollen som journalisterna har. De verkar vilja stå utanför den politiska arenan och drar sig därför undan (Wiik, 2010:205f.).

Att det finns en allt mer likartad syn på hur uppgifterna värderas är ett tecken på journalistyrkets professionalisering. Med professionalisering menas här framväxten av yrkesorganisationer, utbildningssystem och de etiska koderna (Johansson, 2006:38). Journalistiken blev självständig redan på 1960- och 1970- talen. Utformning av de pressetiska reglerna bidrog till processen och yrkesidentiteten stärktes med en formell utbildning, som erbjuds i Sverige sedan 1960-talet (Nord & Strömbäck, 2004:33). Utbildningen är ett skäl till den likartade uppfattningen i kåren. Den bidrar

till att lika värderingar och en gemensam journalistkultur etableras, som sedan förmedlas vidare från generation till generation (Andersson, 2009:77). Med professionalisering kommer föreställningen om att journalister besitter den speciella förmågan att välja ut information som är relevant att presentera.

3.5 Att rapportera nyheter

Nyhetsflödet är enormt, varje sekund "skapas" nyheter och det är bara en bråkdel av alla händelser som publiceras. Många tidningar har en policy som beskriver principerna för nyhetsurvalet och i dessa läggs en stor vikt vid den professionella journalistens bedömning. Det är bland annat journalistens värdering av en händelses nyhetsvärde som bestämmer vilket utrymme nyheten får i tidningen. Tidigare forskning visar entydigt att vissa händelser har större chanser att dominera nyhetsflödet än andra (Tuchman, 1978). Nyhetsarbetet påverkas av regler som gäller på tidningen, tidningens kontakter till nyhetsbyråer och publikens förväntningar (Hadenius et al., 2008:300).

Den norske forskaren Gudmund Hernes menar att media och journalister använder olika tekniker för att fånga publikens uppmärksamhet. Medialiseringsteknikerna uppstår för att det finns ett överskott av information och ett underskott av uppmärksamhet. För att få uppmärksamhet bearbetar journalister händelser genom tillspetsning, förenkling, intensifiering och personifiering (Johansson, 2004:228).

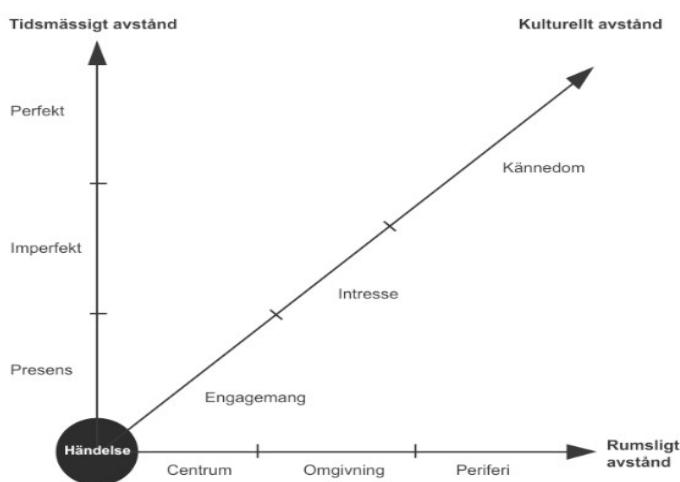
Den amerikanske journalisten Walter Lippmann var på 1920-talet en av de första som försökte definiera nyhetsbegreppet. Han menar att det nyheter ska väcka känslor hos mottagaren och mottagaren måste ha möjlighet till identifikation med händelsen (Lippmann, 1997). En vidare definition ger den svenske medieforskaren Håkan Hvitfelt. Han har utvecklat Lippmanns tankar och uppmärksammar i sin definition, att nyheter formas genom journalistens bearbetning och tidningens presentation. *Nyheter är den genre som innehåller verklighetsbaserat material om aktuella händelser och förhållanden samt den bakgrundsinformation och de kommentarer som förekommer i samband med dessa händelser och förhållanden* (Hvitfelt, 1989:10). Hvitfelt menar även att nyhetsprocessen och urvalet påverkas av ekonomiska faktorer och journalistens förhållande till källor, organisation och publik (Ibid.).

Med följande tio punkter beskriver Hvitfelt vad som gör en händelse till en nyhet som får stor uppmärksamhet av medierna:

1. Politik, ekonomi samt brott och olyckor och
2. om det är kort geografiskt avstånd till
3. händelsen och förhållanden som
4. är sensationella och överraskande
5. handlar om enskilda elitpersoner och
6. beskrivs tillräckligt enkelt men
7. är viktiga och relevanta
8. utspelar sig under kort tid men som en del av ett tema
9. samt har negativa inslag
10. och har elitpersoner som källor. (Hvitfelt, 1985:216).

Det är enligt dessa punkter således händelser som handlar om politik, ekonomi, brott och olyckor och har kort avstånd till mottagaren som blir en nyhet. Har händelsen dessutom en sensationell karaktär och förekommer det elitpersoner är möjligheten att nyheten publiceras stor. De tio punkterna gör urvalsprocessen begriplig, men eftersom Hvitfelt enbart syftar på förstasidenyheter ska vi komplettera utgångspunkten med en vidare modell.

Kommunikationsforskaren Henk Prakke har skapat en modell som ska belysa vad som anses väcka mottagarens intresse:

Figur 1
Henk Prakkes modell om nyhetsvärdet olika dimensioner
Källa: Hadenius et al., 2008:304

Det är aspekterna, tid, kultur och rum och avståndet till dessa som bestämmer nyhetsvärdet av en händelse. Modellen visar att sannolikheten att något blir till en nyhet är som störst när det ligger nära i tid, kultur och rum, det vill säga den pågår aktuellt, berör direkt och inträffar i närheten. Det är mindre sannolikt att händelser som har skett för lång tid sedan, som utspelas långt borta och som människorna i mediets spridningsområde inte kan relatera till, bedöms som nyhet. Det ska påpekas att Prakkes modell inte beaktar sensationella händelser och det är just de som ofta hamnar i nyheterna (Hadenius, 2008; Nord & Strömbäck, 2004).

3.6 Den ekonomiska drivkraften för mediernas verksamhet

Det vanligaste sättet att förklara mediernas funktion och det journalistiska uppdraget är med de tidigare beskrivna normativa uppgifter. Det finns dock andra drivkrafter som förklarar mediernas verksamhet och en av dem är att driva en verksamhet som ger ekonomisk vinst åt ägare (Hadenius et al., 2008). Det leder till att ideal och verklighet inte alltid stämmer överens, något som journalisterna är medvetna om. Etiska regler strider mot målet om ekonomisk vinst och den yrkesmässiga bedömningen av nyhetsvärdet av en händelse påverkas av föreställningen om vad publiken vill ha. Enligt journalister är det de händelser som präglas av sensation, dramatik och det oväntade, som har mest inverkan. En undersökning om massmediernas innehåll pekar i samma riktning (Börjesson, 1991:173f). Enligt medieforskaren Gunnar Nygren (2005:22) förändras innehållet bland annat på det sätt att sensationella nyheter får större utrymme i det politiska bevakningsområdet, medan sakfrågor trängs undan. Han menar också att den europeiska dagstidningsmarknaden allmänt delar upp sig i tabloidtidningar som satsar på underhållning och kvalitetstidningar som vänder sig till elitpubliken (Ibid.).

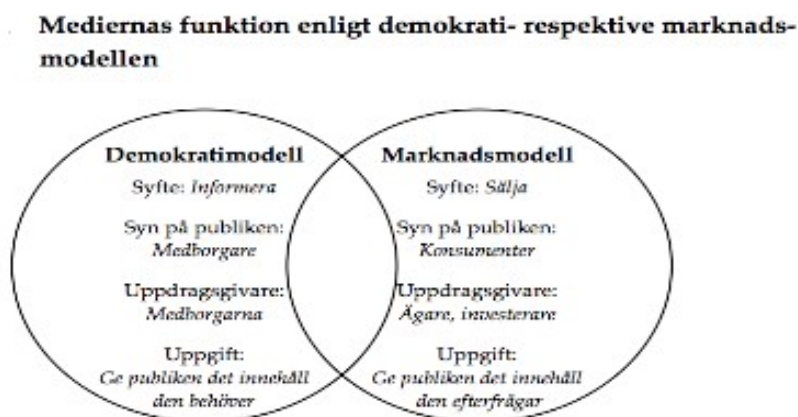
Den tyske sociologen Jürgen Habermas (1962) riktar redan på 1960-talet kritik mot sensationsjournalistik och kommersialiseringen i pressen. Begreppet kommersialisering är oprecist men uppfattas ofta som något som inte är önskvärt (Wadbring, 2005). Den kommersiella journalistiken, som även kallas för tabloidjournalistik, skiljer sig från nyhetsjournalistiken genom att ha syftet att sälja istället för att informera. Publiken ses som konsumenter och det kommersiella innehållet anses inte bidra till ”den goda demokratin” (McManus, 2004). Utbredningen av den lättsamma journalistiken beskrivs inte sällan som hot mot demokratin (Strömbäck & Jönsson, 2004).

Även nyhetsjournalistiken anses bli påverkad av ekonomiska drivkrafter och nyhetsutbudet tvingas anpassas till att produceras billigt, samtidigt som det ska attrahera en så stor publik som möjligt (McManus, 2004). Enligt professor Bengt Johansson händer det inte sällan att önskan om den ekonomiska vinsten tar överhand i kampen mellan journalistiska ideal och ekonomiska krav (Johansson, 2008).

Att det journalistiska idealet inte alltid uppnås i verkligheten beror således bland annat på de ekonomiska faktorerna som styr journalistens arbete. Enligt Hadenius et al. (2008:387) har det skett en förskjutning från en politisk till en ekonomisk syn på medieföretag. Medan man tidigare förknippade medieinnehåll med den samhälleliga opinionsbildningen, relateras den idag ofta till en produkt på en marknad. I det kommande stycket tittar vi närmre på det.

3.6.1 Demokrati- och marknadsmodell

Följande figur beskriver mediernas uppgifter i samhället utifrån demokrati- och marknadsmodellen:

Figur 2

Mediernas funktion enligt demokrati-respektive marknadsmodellen

Källa: Andersson, 2009:34

Demokratimodellen beskriver mediernas syfte med att informera och verkar i enlighet med journalistiska normer. Publiken är medborgarna och medierna verkar i deras tjänst. Uppgiften är att

ge publiken det innehåll som de behöver. I marknadsmodellen är mediernas syfte att sälja och publiken ses som konsumenter. Det är ägarnas ekonomiska intressen som styr och uppgiften är att ge publiken det innehåll de efterfrågar. Att indela mediernas verksamhet i antingen publicistiska eller ekonomiska syften är problematiskt och enligt Strömbäck (2004:105ff) baserar de flesta företag sin verksamhet på båda pelare. Något som är mycket betydelsefullt, oavsett om det finns ett säljande eller demokratiskt syfte, är publiken. Utan publik förlorar medierna legitimiteten att fungera som demokratins övervakare och likaså försvinner den ekonomiska drivkraften att sälja (Andersson, 2009:32).

Demokrati- och marknadsmodellen är ett sätt att förklara varför det ofta finns skillnader i vad som bör bli en nyhet och vad som verkligen blir en nyhet (Hadenius, 2008:305). Yrkets normer kan stå i ett motsatsförhållande till vad som ska väljas enligt ekonomisk vinning respektive publikens intresse.

3.7 Sensationella nyheter och Göteborgs mutskandal

Att rapportera om en skandal som berör medborgarna på både lokal och national plan kan vara problematiskt för journalister. Händelsen måste skildras inom de pressetiska ramarna och med en sann, saklig och relevant journalistik, trots att den har sensationskaraktär (Englund, 2008:67). Begreppet sensation används ofta synonymt med underhållningsjournalistik och sensationella nyheter präglas av överdrift, spekulation eller hårdvinkling. Det är överraskande, oväntade och dramatikhöjande händelser som blir sensationella nyheter. Marina Ghersetti (2000) menar att den samhällsinriktade journalistiken ger efter för underhållningsjournalistik. Medierna prioriterar sensation och spektakulära händelser framför relevanta nyheter och saklig skildring (Bourdieu, 1998).

Låt mig exemplifiera varför Göteborgs mutskandal enligt Hvitfeldts tio punkter kan definieras som en nyhet med stort nyhetsvärde. Mutsandalen kan klassas som ett brott och på grund av Uppdrag Gransknings avslöjande, som i sig redan hade en uppseendeväckande karaktär, kunde nyheten skildras på ett sensationellt sätt. Skandalen pågår i Göteborg, och det korta geografiska avståndet gör att läsarna av Göteborgs-Posten och GT kan identifiera sig med händelsen. Diskussionerna om ökad korruption i Sverige visar att även invånarna i andra delar av Sverige kan uppleva identifikation. Det tillkommer att en av huvudpersonerna, som är invecklad i skandalen, Stefan

Allbäck, kan betecknas som elitperson, då han mer eller mindre är känd som tidigare fotbollspelare, sportchef för ett idrottssällskap och har ett väl etablerat byggföretag i Göteborg.

Mutskandalen kan således enligt Hvitfelts definition ses som en sensationell nyhet med stort nyhetsvärde. Men samtidigt får man inte glömma att händelsen täcker alla normativa uppgifter som journalister har gentemot det demokratiska samhället. Det är en nyhet med stort informationsvärde, information som är relevant för medborgarna att veta för att kunna bilda sig en åsikt kring händelsen. Journalisterna bör enligt uppgift granska makthavare, och det är i det fallet de inblandade tjänstemännen som företräder kommunen, och utnyttjar sina positioner till sina egna fördelar.

Hvitfelts tio punkter om vad som blir en nyhet samt Prakkes teorimodell leder mig in på undersökningens syfte. Teorierna verkar vara en lämplig förklaring till varför mutskandalen fick stor uppmärksamhet i medierna. Mutskandalen uppfyller Hvitfelts definition och de normativa förväntningar som finns på journalister gentemot samhällets medborgare. Hur värderar journalisterna skandalens nyhetsvärde och hur upplevs uppgiften att rapportera om den?

4. Metod

4.1 Val av metod – varför intervjuer?

Vill man få förståelse för komplicerade fenomen och deras kännetecken är det passande att använda kvalitativa metoder (Ekström & Larsson, 2000:50). Syftet med min undersökning är att ta reda på journalisternas uppfattningar och åsikter kring yrkesnormerna, samt hur de upplever uppgiften att värdera en skandals nyhetsvärde och rapportera om den. För att besvara syftet och frågeställningarna i min undersökning anser jag en kvalitativ metod i form av intervjuer som det mest lämpliga metodvalet (Kvale, 1997:13). Jag tror att intervjuer ger mig möjligheten att erhålla kvalitativa beskrivningar av verklighetsuppfattningen i det journalistiska arbetet, och det är något jag anser relevant i samband med uppsatsens frågeställningar och den teoretiska ramen. fördelarna med intervjuer är att jag kan få mina frågor besvarade med journalistens kommentarer och reflektioner. Med hjälp av bland annat följdfrågor är det möjligt att få reda på detaljer, något som är svårare i kvantitativa undersökningar där denna möjlighet saknas. Att man som intervjuare även tar del av svarspersonens tonfall, kroppsspråk och gester är en annan fördel när det gäller att tolka frågorna (Ibid:118). Det finns naturligtvis också nackdelar med kvalitativa intervjuer. Intervjuareffekten är ett exempel och innebär att intervjuaren påverkar intervjupersonen att svara på ett visst sätt. Svarspersonerna svarar då som han tror att intervjuaren förväntar sig (Esaiasson et al., 2007:264).

4.2 Val av intervjuform

Teorier och tidigare forskning har lagt grunden till mina frågeställningar i undersökningen. Eftersom frågorna handlar om hur journalister upplever vissa uppgifter och omständigheter krävs det att genom kvalitativa samtalsintervjuer ta del av intervjupersons beskrivningar. Genom samtalsintervjuer ska man erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i syfte att tolka de beskrivna fenomenens mening (Esaiasson et al., 2007:258). Denna intervjuform kommer förhoppningsvis ge mig möjligheten att få en djupare förståelse för hur journalister ser på yrkesnormer och uppgiften att värdera en skandals nyhetsvärde. En fördel med samtalsintervjuer är

att intervjupersonen kan utveckla sina tankar och att intervjuaren genom följdfrågor kan fylla luckor och lösa oklarheter (Ibid:259).

Frågeställningarna i min intervjuguide består av både rena faktafrågor, där journalisten ska berätta om arbetet och uppgifterna på tidningen, och frågor där personliga uppfattningar, åsikter och erfarenheter står i centrum. Det innebär att min intervju blir en kombination av respondent- och informantundersökningar. Respondentfrågorna är de som syftar på journalisternas synpunkter och uppfattningar och informantfrågorna är de som handlar om rena fakta (Ibid.).

Intervjun kan antingen göras enskilt mellan forskare och svarsperson eller i form av fokusgrupper, där forskaren intervjuar flera personer i grupp. Det finns för- och nackdelar med båda alternativ men det faller sig i min undersökning helt naturligt att enskilda intervjuer är mest lämpliga. Journalisternas arbete styrs ofta av ett fullspäckt schema och det gör det svårt att hitta en dag och tid som passar fler journalister samtidigt. Dessutom tror jag att journalisterna kan ha olika åsikter kring rapportering om skandaler som nyhet, bland annat på grund av tidningen de arbetar för, och i fokusgrupper finns risken att åsikter och tankar, som skiljer sig från de andra intervjupersonernas, hålls tillbaka. En fördel med fokusgrupper är däremot att en naturlig samtalsituation mellan medlemmarna i gruppen utvecklas och att intervjuaren därmed får en mindre styrande roll (Esaiasson et al., 2007:363).

4.3 Urval av tidningar och journalister

En utgångspunkt i min undersökning är skandaler och deras nyhetsvärdering. Med mutskandalen i Göteborg som exempel i min undersökning föll det sig naturligt att urvalskriteriet är journalister som skriver för en tidning med spridningsområde i Göteborg och Västsverige. Detta även för att en av mina frågor tar upp den eventuella problematiken om att rapportera om en lokal skandal jämfört med andra skandaler i Sverige. Teorier och tidigare forskning om hur en tidnings profil påverkar graden av sensationalism i rapporteringen är något som gör det intressant att undersöka journalisternas uppfattning om skandaler och om de snarare framställs på ett sensationellt sätt än andra händelser. För att se om det finns åsiktsskillnader angående yrkesnormer och skandalers nyhetsvärdering väljer jag att både ta med dags- och kvällspress i min undersökning.

Att välja Göteborgs-Posten (GP) som undersökningsobjekt känns som ett självklart och lämpligt val med tanke på att tidningen har största upplagan i Västsverige och når ut till många människor. Det är 630 000 läsare/besökare dagligen som uppdaterar sig via papperstidningen, internet, GP TV och GP i mobilen. GP ägs av mediekoncernen Stampen AB och täcker hela Västsveriges region (Johansson & Berglie, 2007). Göteborgs-Posten betecknar sig som liberal och utges sju dagar i veckan (Hadenius, 2008:68). Tidningen utgörs av tre olika delar och diverse bilagor. Lokalbevakning samt inrikes- och utrikesmaterial utgör första delen, ekonomi-, politik- och sportnyheter följer i andra delen och del tre består av kultur- och nöjesnyheterna (Hedman, 2006).

I Sverige är Aftonbladet och Expressen de kvällstidningar med högsta antalet försäljningar av lösnummer. Expressens lokallupplaga och mitt val för undersökningen är tidningen GT som ges ut i Västsverige och har sitt huvudspridningsområde i Göteborg (Johansson & Berglie, 2007). Att välja GT som andra tidning i min undersökning beror således på spridningsområdet och faktumet att journalisterna var först med att rapportera om mutskandalen. Tidningen betecknar sig som liberal oberoende och är sedan 1998 en edition av Bonniers-ägda Expressen. Fokus ligger på regionalt innehåll och en huvudsaklig intäkt kommer från lösnummerförsäljningen. Att på uppdrag av läsarna berätta om dramatiska nyhetshändelser är enligt GTs hemsida viktigare än redovisningsplikten.

Ägandeförhållandet kan påverka innehållet i tidningen och det beror bland annat på att de stora mediekoncernerna i allt större utsträckning värderar tidningsbranschen ur en ekonomisk synvinkel. Det ska därför påpekas att GP ingår i mediekoncernen Stampen och GT i Bonnierkoncernen (Hadenius et al., 2008:167).

När det gäller urvalet av journalister var det från början ambitionen att göra ett totalurval. Alla som har rapporterat om skandalen skulle ingå i undersökningen, då min första tanke var att det enbart kommer vara ett fåtal journalister som är insatta i mutskandalens komplexitet. Det visade sig dock att det var tolv journalister på GP och nio på GT som hade rapporterat om skandalen, varav vissa hade publicerat flera artiklar. Eftersom tidsramen för uppsatsens undersökning var begränsad blev det omöjligt att intervjua alla. Jag valde därför att välja ut journalister enligt ett strategiskt urval. Det innebär att intervjupersonerna utsågs utifrån valda variabler med teoretisk betydelse för undersökningen (Trost, 2005:117f). Urvalets kriterium var att kontakta de journalister som hade rapporterat om skandalen minst två gånger, då jag ville säkerställa att journalisten var insatt i händelserna. För att ta reda på vilka journalister som skulle vara relevanta och lämpliga att

intervjua, gick jag igenom publicerade artiklar på tidningarnas hemsidor och i mediearkivet⁴. Där räknades enbart artiklarna som i huvudsak handlade om mutskandalen, artiklar som bara nämnde skandalen med några meningar ingick inte. Jag kontaktade och skickade intervjuförfrågan per mail och var noga med att kontakta dem som hade publicerat de flesta artiklarna först. I mailet presenterade jag min undersökning och vad den skulle handla om⁵.

Jag var mån om att kontakta journalisterna i god tid, då jag utgick ifrån att de var mycket upptagna. Till första början kontaktade jag åtta journalister och eftersom tanken var att få en jämn fördelning, skickades fyra förfrågningar till GP och fyra till GT. Jag fick omedelbart svar från journalisterna på GP men det blev lite svårare att komma i kontakt med journalisterna på GT. Det berodde bland annat på att en av journalisterna jag kontaktade hade avslutat sitt jobb på GT och för att de andra journalisterna inte svarade på mitt mail. Eftersom vissa journalister inte kunde delta i min undersökning, kontaktade jag fler för att nå mitt mål om minst åtta intervjuer. De som inte kunde ställa upp hjälpte till med att tipsa om kollegor som de visste också var insatta i skandalen. Jag valde även att kontakta GTs journalister personligt på redaktionen och fick på det sättet tre att ställa upp. Av tretton tillfrågade journalister blev det slutligen nio som ställde upp, vilket gör att jag fick ett bortfall på fyra journalister. Att de inte kunde ställa upp berodde bland annat på att utförandet av mina intervjuer föll i just de två veckorna, när journalisterna var upptagna med valbevakningen och nyheten om Osama Bin Ladins död.

4.3.1 Urvalens konsekvenser

Genom att lägga fokus på att hitta journalister som har rapporterat om mutskandalen i Göteborg blev det svårt att ta hänsyn till att få en representativ genus- och generationsfördelning. Slutligen blev det sex manliga och tre kvinnliga journalister som intervjuades och antalet män beror bland annat på att de flesta artiklarna var skrivna av män. Åldern varierade mellan 30 till 65 år, varav de flesta tillhörde den äldre generationen. Vi vet enligt tidigare undersökningar att journalistkåren är en relativt homogen grupp med en likartad syn på yrkesnormerna och nyhetsrapporteringen (jmf. Andersson, 2009:121, Wiik, 2008). På grund av det kan man anta att journalisternas uppfattningar sannolikt inte kommer skilja sig avsevärt mycket från andra journalister i landet.

4 www.retriever.se Retrievers Mediearkiv

5 Se bilaga 1- Intervjuförfrågan till journalisterna

En konsekvens av min kvalitativa metod och urvalet är att en statistisk generalisering av alla svenska journalister inte är möjlig (Kvale, 1997:211f). Däremot ger den kvalitativa metoden möjligheten att få en fördjupade insikter. Intervjuerna kan ge en uppfattning om vilka åsikter journalister har kring skandalrapportering och yrkesnormer. Med kvantitativa metoder hade jag inte lyckas fånga upp den informationen som behövdes för att besvara mina frågor.

4.4 Intervjuguide

För att genomföra intervjuerna skapade jag en semistrukturerad intervjuguide som byggde på tre olika teman⁶. Fördelen med en semistrukturerad intervjuguide är att man med hjälp av de olika teman lättare kan hålla fokus på att alla forskningsfrågor besvaras (Patel & Davidson, 2003:80). Inledningsvis ställs allmänna frågor om journalistens yrkesbana, hur länge han/hon har arbetat inom yrket och vilka uppgifter han/hon har på tidningen. Frågorna tar bland annat upp om den intervjuade journalisten har en formell journalistutbildning. Detta för att tidigare forskning beskriver den formella utbildningen som en faktor som ligger bakom den enade synen på yrkesnormer. De följande tre teman i intervjuguiden berör mina frågeställningar som ska besvara undersökningens syfte. Varje tema består av ett antal frågor som är rätt allmänna i början och blir mer specifika i slutet. Detta görs för att det oftare är enklare att besvara konkreta frågor i början, innan man övergår till mer känsligare och komplicerade frågor (Ekström & Larsson, 2000:59). Förhoppningsvis ger uppbyggnaden av intervjuguiden utrymme åt journalisterna att fritt beskriva egna åsikter och tankar utan att mina frågor styr i en viss riktning. Vissa av mina frågor kräver följdfrågor för att förstå varför ett visst fenomen är som journalisterna beskriver det.

Tema 1 handlar om journalisterna förhållningssätt till yrkesnormerna. Vad är journalistens uppgift i samhället och hur arbetar den ideala journalisten? Uppmärksammas förändringar i arbetet på grund av det föränderliga medielandskapet? Har arbetet blivit stressigare och vilket utrymme för grävande journalistik finns? Upplevs kommersialiseringen påverka journalistiken?

Tema 2 handlar om hur journalister definierar nyheter i allmänt och skandaler i synnerhet. Vilka egenskaper måste en händelse ha för att bli en nyhet? Vad är en skandal och har en skandal ett större nyhetsvärde än andra händelser? Frågorna om vad som är en nyhet och hur händelser blir en nyhet är ställda utifrån Prakkes teorimodell och Hvitfeldts tio punkter om förstasidanyheter.

6 Se bilaga 2 Intervjuguide

Tema 3 handlar specifikt om mutskandalen i Göteborg och hur journalisterna upplever uppgiften att skriva om den. Frågorna kring mutskandalen känns lämpliga i slutet av intervjun, då tema ett och två redan har besvarat frågor om nyhetsvärdering utifrån det normativa perspektivet och vad som gör en skandal till en nyhet. Nu gäller det en speciell skandal som utspelas i staden där tidningen har sitt huvudspridningsområde.

Mutskandalen kan, enligt min teoretiska ram, på grund av olika faktorer klassas som en sensationell nyhet. Det är dock viktigt att i intervjun skilja mellan en rapportering om en skandal och skandaljournalistik, då begreppens innehåll skiljer sig markant. Begreppet sensationella nyheter förknippas ofta med sensationsjournalistik.

Syftet med indelningen i olika teman är att ett tema ska inleda det nästa. Tanken är att utifrån det normativa perspektivet börja med journalisternas syn på uppdraget i samhället för att sedan övergå till nyhetsvärdering och skandalers nyhetsvärde. Intervjun avslutas med frågor kring mutskandalen i Göteborg. Beroende på hur samtalet utvecklas, finns möjlighet att anpassa ordningsföljden inom ett tema. Det gör att intervjun blir mer som ett naturligt samtal och journalisterna får större utrymme i sina svar (May, 2001:150f). Trots ändringar i ordningsföljden är det viktigt att samtliga frågor besvaras.

4.5 Intervjuerna

I inledningen av intervjuerna berättade jag kort om mig själv, vilken utbildning jag läser, vem som är uppdragsgivaren till undersökningen och vad som är syftet med den. Jag informerade journalisterna om att de kommer vara anonyma, då jag tror att det ökar chansen för ärliga reflektioner och mindre normstyrda svar. I uppsatsens analys kommer alla namn vara fingerade och det kommer inte framgå vilken journalist som har sagt vad (Esaiasson et al., 2007:268). Enligt Kvale (1997) är det viktigt att göra intervjuerna i en miljö som är trygg för de intervjuade. Redan i mitt första mail meddelade jag att journalisterna skulle bestämma plats och tid av intervjun. Längden på intervjuerna var i genomsnitt 30 – 50 minuter och alla genomfördes i tidningens redaktion innan och under journalistens arbetstid.

Jag hade gärna testat frågorna i intervjuguiden i en pilotintervju innan de riktiga intervjuerna

gjordes. Detta för att säkerställa att frågorna var formulerade på rätt sätt och skulle ge det material jag behövde för min analys (Esaiasson et al., 2007:36). Det fanns dock ingen möjlighet till det, då första intervjun var ganska snart efter att jag hade färdigställt intervjuguiden och tiden att hitta en journalist att testa intervjufrågorna med var för kort.

Det var dock just under den första intervjun jag drabbades av tekniska problem. Mobilen verkade spela in intervjun men jag upptäckte senare att inspelningen varken gick att lyssna på i mobilen eller att synkronisera med datorn. Jag valde att inte räkna med intervjun i mitt empiriska material, då jag tror att det finns vissa risker med att skriva ner intervjun ur minnet. Mycket värdefull information går förlorad och citat kan inte återges. Något positivt med att första intervjun inte gick till på det optimala sättet är att jag kan räkna den som pilotintervju. Efter intervjun valde jag att göra vissa ändringar i intervjuguiden, då den första intervjuade journalisten tyckte att vissa frågor kunde misstolkas. Mutsandalen kan enligt min teoretiska ram klassas som en sensationell nyhet. Det är dock viktigt att i intervjun skilja mellan ordet skandalnyhet och rapportering om en skandal. Ordet skandalnyhet kopplas ofta till skandal- och sensationsjournalistik. Frågorna ändrades för att göra skillnaden mellan skandal och sensation tydlig.

Att använda bandspelare för att spela in intervjuer är något som underlättar analysen av det empiriska materialet. Vid transkriberingen är det möjligt att flera gånger lyssna på inspelningen och därmed går det att säkerställa att ingen viktig information försvinner. Att bli inspelad kan upplevas som obehagligt för den intervjuade personen (Esaiasson et al., 2010:302). Journalisterna angav dock att det inte var något problem utan hade stor förståelse för inspelningens betydelse, eftersom de själva använde denna metod i sitt arbete.

4.6 Bearbetning och ECA-modell

För att få struktur i det kommande analysarbetet valde jag att transkribera varje enskild intervju direkt efter intervjutillfället. Transkribering innebär att noggrant skriva ner det som sägs i intervjuer. Det är möjligt att begränsa utskriften på enbart de frågor som är relevanta för analysen, men jag valde att transkribera intervjuerna i sin helhet (Esaiasson et al., 2010:302). Information som i början kan tyckas vara ointressant för analysen kan senare visa sig vara av stor betydelse. Att lyssna på inspelningarna flera gånger kan vara fördelaktigt för att säkerställa att utskriften är komplett. Jag bestämde mig för att skriva om vissa citat från talspråk till skriftspråk för att underlätta läsningen.

Något jag uppmärksammade är dock att de flesta journalisternas svar var mycket genomtänka och precisa, vilket innebar att inga stora ändringar, som skulle underlätta läsningen, behövde göras.

ECA-modellen skapades av David L. Altheide och är en lämplig metod för att göra en systematisk analys av det transkriberade materialet. Modellen är en etnografisk kvalitativ textanalys och går ut på att jämföra utskrifterna för att hitta mönster, skillnader och likheter i svaren (Altheide, 1996:13). Analysen genomförs i tolv olika steg, varav de första innebär att man får förståelse för ämnet och undersökningsområdet. Detta gjordes i studiens första delar i bakgrunden, tidigare forskning och den teoretiska ramen, som är grunden till undersökningen. De följande stegen består i att skapa protokoll med olika teman och underfrågor som ska ställas till texterna. Protokollen skapas enligt frågeställningarna i min undersökning. Jag kommer således att ha tre protokoll: 1. *Journalistens uppdrag i samhället/ det föränderliga medielandskapet*. 2. *Vad är en nyhet och hur upplevs uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?* 3. *Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?*⁷ Dessa frågor besvaras med underfrågor som kommer från intervjuguidens olika teman. Sedan förs respektive intervjupersons svar in i de olika protokollfälten, vilket är en av de resterande momenten i ECA-modellen. Efter att ha kodat materialet och lagt in det i protokollen, blir materialet överskådligt och det typiska, avvikande och extrema kan lyftas fram i analysen (Ibid:16).

4.7 Undersökningens kvalitet: Validitet och reliabilitet

I vetenskapliga undersökningar är det viktigt att kunna stödja slutsatserna som görs. Slutsatser ska vara giltiga och tillförlitliga och i en empirisk undersökning ska de byggas på empiriskt material (Ekström & Larsson, 2000:13). Min undersökning bygger på empiriska data från åtta kvalitativa intervjuer med nyhetsjournalister. Genom att undersöka det som var avsett och angivet i uppsatsen, får det empiriska materialet en hög validitet, det vill säga giltighet. Dessutom krävs det att insamlingen och bearbetningen av materialet utförs på ett vetenskapligt korrekt sätt för att det ska vara pålitligt. Reliabilitet, det vill säga tillförlitligheten, ökar genom att insamlade data är relevanta i förhållande till undersökningens syfte (Ibid.).

7 Se bilaga 3 Protokoll

4.7.1 Undersökningens validitet

Syftet i min undersökning var att undersöka *hur nyhetsjournalister ser på yrkesnormer, samt hur de upplever uppgiften att värdera en skandals nyhetsvärde och rapportera om den*. För att kunna besvara syftet har jag formulerat tre frågeställningar som bygger på undersökningens bakgrund och teoretiska ram. Bakgrunden utgörs av en förklaring av journalistiken i ett föränderligt medielandskap samt Göteborgs mutskandal som ett exempel för skandaler och samhällets krav på granskande journalistik. I den teoretiska ramen förklaras journalistens uppgift i samhället utifrån det normativa perspektivet och nyhetsbegreppet definieras enligt teorier och tidigare forskning. Det ges även en förklaring till varför skandaler ofta kan räknas som sensationella nyheter. Definitionerna i min teoretiska ram är således grunden till undersökningen och intervjuerna skulle visa om journalisternas uppfattningar stämmer överens med definitionerna.

För att komma åt journalisternas åsikter och reflektioner kring mina frågor ansåg jag kvalitativa intervjuer som det mest lämpliga metodvalet. Intervjuerna genomfördes med en intervjuguide som bygger på undersökningens teoretiska ram, vilket innebär att frågorna är formulerade utifrån relevanta teorier på forskningsområdet. Jag menar att antalet intervjuer, åtta stycken, är tillräckligt för att kunna se samband och dra slutsatser. Detta grundar jag i att jag uppnådde en så kallad ”mättnad” i mina intervjuer. Det tillkom ingen ny information i mina sista intervjuer, utan svaren hade en upprepande karaktär. Jag anser mig ha åstadkommit en relativt hög validitet i min undersökning genom att lägga fokus på tidigare forskning och en intervjuguide som mäter det som ska undersökas enligt uppsatsens syfte.

4.7.2 Undersökningens reliabilitet

Reliabilitet syftar på tillförlitligheten som en undersökning har och betyder att den ska kunna göras om på samma sätt och få likartade resultat. För att få en så stor reliabilitet som möjligt valde jag att spela in alla intervjuer på bandspelare. Det säkerställer att ingen information går förlorad och att det som sägs kan återges med intervjupersonens exakta ord. Anteckningar hade inte varit lika pålitliga och i analysen hade det blivit svårare att upptäcka skillnader eller göra generaliseringar. Att första intervjun på grund av tekniska problem inte kunde användas hade åtminstone fördelen att den kunde fungera som pilotintervju. Frågorna kunde formuleras på ett tydligare sätt och missförstånd

undvikas i de följande intervjuerna. Jag valde dessutom att använda två bandspelare efter första intervjun för att undvika att empiriskt material återigen skulle gå förlorat på grund av tekniska problem. Intervjuerna genomfördes på tidningens redaktion, en miljö där journalisterna känner sig trygga.

Att den typiska intervjuareffekten inträffade i mina intervjuer kan jag inte konstatera. Det kan bero på att journalister är vana vid intervjusituationer, även om det annars är de som ställer frågorna. Frågorna om journalistens uppdrag i samhället kan ha en tendens att besvaras utifrån de yrkesetiska reglerna och journalistens ideal, det vill säga journalisten svarar med normstyrda svar enligt det man förväntar sig av en journalist. Likartade svar kan enligt tidigare forskning även bero på journalistkårens enade syn på yrkesrollen och normer. Jag erbjöd samtliga journalister anonymitet, då jag tror att det ger mindre normstyrda svar och större utrymme för ärlighet.

Jag är väl medveten om att intervjuerna, med min erfarenhet som intervjuare, inte kan vara genomförda på det perfekta sättet. Vissa frågor hade kanske inte behövts i intervjuguiden och andra frågor krävde följdfrågor för att verkligen få reda på informationen som behövdes. Genom att försöka undvika de olika faktorerna som påverkar intervjusituationen negativt, till exempel ledande frågor, hoppas jag ha kunnat öka undersökningens reliabilitet (Esaïsson et al., 2010:63ff).

5. Resultat och analys

I följande kapitel presenteras intervjuernas analys och resultat utifrån undersökningens tre frågeställningar. Jag inleder med att analysera journalisternas syn på yrkesnormerna och hur det föränderliga medielandskapet påverkar arbetet. Sedan går jag vidare med att analysera journalisternas uppfattning om vad som är en nyhet och hur det upplevs att rapportera om en skandal som nyhet. Avslutningsvis analyseras journalisternas uttalanden om vad som gör Göteborgs mutskandal till en nyhet, och om rapporteringen kring den skiljer sig från andra icke-lokala skandaler.

Exempel i form av citat från journalisterna kommer att betecknas med ”GT” och ”GP” för att kunna skilja mellan journalisterna från båda tidningarna. Detta för att det från början var tanken att se om det finns åsiktsskillnader hos journalisterna som kan bero på arbetsplatsen. En vidare specialisering, som ska skilja tidningarnas journalister sinsemellan, görs genom en siffra som följer efter beteckningen GT och GP. Egna förklaringar som tilläggs i citat, tydliggörs med följande klammer: () och pauser i journalisternas uttalanden med: ”...”. I de fallen där uttalanden förkortas, visas det med följande klammer: [...] vid respektive ställe i meningen.

5.1 Journalistens uppdrag i samhället / det föränderliga medielandskapet

För att ta reda på journalisternas förhållningssätt till yrkesnormerna, inledde jag intervjun med frågan om vad som är journalistens och journalistikens uppgift i samhället. Frågan besvarades av samtliga journalister på ett liknande sätt:

”Journalistens uppgift i samhället är att vara ett stöd för samhällsmedborgare. Ofta är det så att vi som journalister lättare kommer åt makthavare och myndighetspersoner än vad vanliga medborgare gör, som ofta möts av telefonbandspelare. Jag anser då t.ex. att vi har en viktig uppgift att vara företrädare för samhället. Vi ska försöka avslöja oegentligheter, missbruk i samhället, lyfta fram saker för att få förbättringar. Vi ska vara en nagel i ögat av makthavarna, så att de vet att de ska minsann inte tro att de får göra vad de vill utan de är där för folkets mandat [...] Jag ser det som en viktig uppgift också att spegla sidor av samhället som

inte är så kända för gemena mannen, det är otroligt viktigt att öka förståelsen.” GP1

”Att granska makten och andra instanser i samhället och att se till att vi medborgare inte blir lurade av våra politiker [...] Men sen kan jag också tycka att journalister har en folkbildande uppgift, att lära människor olika saker. Och även en underhållande uppgift. En text kan vara välskriven och ändå ett gott stycke underhållning.” GP2

”I ett fritt samhälle med yttrande- och tryckfrihet så är journalistikens viktiga uppgift att sprida upplysning till allmänheten. Det är upplysningen som människor har nytta och stimulans av [...] Man ska ha nytta och glädje av det som förmedlas i journalistiken som privatperson och medborgare...och i medborgareperspektivet betonas ju oftast att man ska kunna orientera sig i samhället, så att man kan delta i beslutsprocesser i en demokrati. Demokrati handlar ju om att man som medborgare ska kunna delta och påverka beslutet av gemensamma angelägenheter... och det är väldigt svårt om man inte tar del av rapportering och opinionsbildningen...det sker ju väldigt mycket genom medier.” GT1

”Journalister har som uppdrag att avslöja, att vara en tredje statsmakt och berätta om det som inte har kommit fram än, att vara en del av transparensen så att medborgarna kan se vad som händer bakom kulisserna. Att vakta på demokratin kan man väl säga. Men uppgiften är också att roa och oroa.” GT2

Journalisterna kopplar uppdraget i samhället till mediernas demokratiska uppgifter, det vill säga uppgifterna som presenterades i pressutredningen 1994. Enligt tidigare forskning om journalisternas syn på yrkesrollen, vet vi att det inom kåren finns en rätt enad åsikt om att granskning och information är ideal som ska värderas högt inom arbetet. Den stora samstämningen visar sig även i mina intervjuer. Samtliga journalister nämner granskning av makthavare och att förse medborgare med information som viktiga uppgifter att utföra i arbetet, och tycker att avslöjandet av oegentligheter har stor betydelse för demokratin. Enligt Wiik (2008:86) har granskningsfunktionen blivit ett ideal inom yrket och speciellt de journalister med formell journalistutbildning och bevakningsområden av samhällsämnen, omfattar granskningsidealet i stor utsträckning. Av de intervjuade journalisterna har 6 av 8 en formell journalistutbildning och alla arbetar eller har arbetat som nyhetsjournalister. Det förklarar den direkta kopplingen som journalisterna gör till de demokratiska uppgifterna och är även ett tecken för de likartade värderingarna som har uppstått i samband med professionaliseringen.

Wiik (Ibid.) menar även att den demokratiska uppgiften kan vara av mindre betydelse inom andra journalistiska bevakningsområden, som till exempel i nöjes- eller sportjournalistiken. Det blir tydligt i följande svar:

”Det hänger mycket på vilken roll du har som journalist. En nyhets- och en nöjesjournalist arbetar nog olika...och som sportjournalist till exempel har man inte uppgiften att upplysa på samma sätt (som en nyhetsjournalist).” GT1

Enligt undersökningens teoretiska ram utgörs det journalistiska idealet av mediernas demokratiska uppgifter och det pressetiska ramverket. Inom det pressetiska ramverket är det viktigt att de demokratiska uppgifterna utförs på rätt sätt, det vill säga information ska vara allsidig och sanningslik (Nord & Strömbäck, 2004:19). Frågan om varför objektivitet är viktig i journalistiken besvaras så här av en journalist på GP:

”Jo objektivitet är viktigt men man är ju aldrig helt objektiv. Det är inte mänskligt att vara objektiv, man har ju egna åsikter. De ska givetvis inte speglas i journalistiken, men man har ju värderingar eller förutfattade meningar och det ska man vara medveten om. Objektivitet kommer ju till uttryck på olika sätt. Det är inte bara att man försöker vara objektiv gentemot den man intervjuar utan något som är typiskt är att man måste ha fler åsikter, någon som är för, någon som är emot, så att man speglar olika ingångsvinklar för att det ska framstå som objektivt[...]Det är mycket som påverkar den objektiva nyhetsrapporteringen. Villkoren och medvetandet bland journalister har ökat mycket de senare åren. Det som kanske var acceptabelt för 15 år sen när det gäller relationer och man lät sig bjudas och sådär...det är en helt annan syn på det idag och det tycker jag är väldigt bra. Jag kan inte låta mig övertalas eller mutas. Där går gränsen.” GP1

En journalist på GT framhäver objektivitetens betydelse, men menar att det är svårt att uppnå på grund av tidningens profil:

”Det är ju oerhört viktigt med objektivitet men det är förhållandevis svårt att göra det objektivt här på tidningen...själva greppet och sättet att med stora bilder, stora rubriker och känslomässigt mättare texter, berätta en historia, gör ju redan från början att vi bestämmer vad som har skett, vem som är skyldig, vem som berättar sanning och osanning... det är ju oerhört viktigt att vi hör båda parter, att båda parter lämnar sin version. Men jag tror att kvällstidningar, den typ av media, är subjektiv i sin journalistik.” GT2

För att få en tydligare bild av journalistrollen, ville jag även veta hur den ideala journalisten arbetar. Det visar sig att idealet rymmer många olika dimensioner och att det är en mängd olika kunskaper som en journalist ska behärska:

”Det finns väldigt många olika sätt att arbeta och att bidra till rollen som journalistiken har. Det ideala är förstås att vara fri från bindningar...att vara ...objektiv...eller det är nog inte möjligt, men att ändå vara hederlig i sin journalistik. Man förmår att se sina fördomar och förutfattade meningar och försöker faktiskt ge en opartisk rapportering.” GP3

”Den ideala journalisten har massa med kontakter, vet precis vilka myndigheter som ska ringas, vilka arkiv som finns att leta fakta i- jag tror inte att den finns.”
GT4

”Man har ett bra kontaktnät, man ska kunna ta i de korrekta uppgifterna. Man måste säkerställa information, vara allsidig och belysa ett problem från två håll.”
GT3

Den ideala journalisten finns inte, menar en av journalisterna på GT, och det visar sig under intervjuens gång att samtliga journalister är väl medvetna om att vissa faktorer kan inskränka det ideala arbetssättet. Verkligheten i redaktionen ser annorlunda ut än de ideala föreställningarna och det blir tydligt att förändringarna i medielandskapet till stor del bidrar till detta faktum:

”Ett problem är ju att vi inte har den tiden som behövs, och det slarvas på grund av det mycket med språket, tyvärr...den ideala journalisten måste ha tid på sig för att göra ett ordentligt arbete och kolla upp uppgifter.” GT3

Förutom tidsbristen beskrivs följande faktor som inskränkande:

”Man får aldrig någonsin glömma ledningens centrala betydelse [...] ledningen ska vägleda medarbetare och ska ge kraft åt redaktioner med en seriös inställning [...] Men som enskild medarbetare är man ju faktiskt underställd denna ledningen och även om den kan ge olika stor frihet, så anger ju ändå ledningen riktlinjerna (i arbetet). ” GT1

Ledningen och nyhetscheferna på redaktionen spelar en avgörande roll för hur fritt journalisten kan utföra arbetet och göra egna val. Ledningen bestämmer riktlinjerna och det betyder bland annat att uppdrag som fördelas till journalisterna är planerade av nyhetscheferna och tiden för att skriva nyheter begränsad. Att till exempel övertyga cheferna att göra tidskrävande arbeten blir allt svårare på grund av den strama ekonomin på tidningen. Så här beskriver en journalist på GP märkbara förändringar och inskränkningar i arbetet:

”Ekonomin är ju styrande. Konkurrensen har ökat så mycket att marginalerna är mycket mindre. På min arbetsplats blir vi färre journalister som ska göra mycket mer... vi har inte bara papperstidningen utan även webben dygnet runt... och mobiltjänster... och allting förväntas vi ägnas åt. Jag tycker att utrymmet för längre jobb, för grävande journalistik blir mindre...jag tror aldrig man får ett ”nej” av chefen att göra ett riktigt bra grävjobb, men då ska det vara väldigt bra och problemet är att man ofta inte vet om det blir det i förväg, det kommer först i grävandet då man märker ”det här var faktiskt riktigt bra”. Men som sagt, det ekonomiska utrymmet gör att det är färre som jobbar och det blir mer att göra. Det inskränker det ideala arbetet.” GP1

Ekonomiska resurser kan således ses som en ytterligare faktor som påverkar det ideala arbetssättet. Den strama ekonomin och ökad konkurrens om publiken leder till en större press att tidningen ska säljas bra. Det görs bland annat genom att skriva om det man tror läsarna vill ha, även om det kanske inte alltid är viktiga nyheter ur demokratisk synpunkt. Enligt Strömbäck (2004:105ff) är det problematiskt att dela in medier i antingen publicistiska eller ekonomiska syften, utan de flesta företag bygger sin verksamhet på båda pelare. På båda tidningarna nämner journalisterna journalistikens underhållande och roande funktion, och den underhållande journalistiken ses som en naturlig del i arbetet. Journalisterna visar dock en viss tveksamhet till det eftersom föreställningen om vad publiken vill ha inte alltid går ihop med etiska regler och de demokratiska uppgifterna (Börjesson, 1991:173f.):

”Man måste ju ha en näsa för vad folk intresserar. Vad är det folk vill läsa? Då blir det för min smak alldeles för mycket kändisar, men det har underhållningsvärde.”
GT3

”Tidningen måste säljas och då måste den vara bra gjord och innehålla något läsaren är beredd att köpa. Och det klart att man då kanske ägnar ett uppslag mer åt det kungliga bröllopet än vad man hade gjort tidigare. Det är en svår balansgång, för det handlar mycket om ”vad vill våra läsare egentligen ha?” GP1

Tidigare forskning menar att journalistiken blir svårare att skilja från underhållande journalistik (jmf. Hadenius et al., 2008; Wadbring, 2005; Nygren, 2005; Strömbäck & Jönsson 2004) och att kommersialiseringen ökar. I intervjuerna finns det enighet om att kommersialisering allmänt har ökat, men att det främst är kvällspressen som karakteriseras genom det kommersa:

”Det finns en gråzon mellan vad som intresserar väldigt många människor och vad som är ren reklam. Jag tycker man tillåter mycket mer kommers journalistik - även i dagstidningar. Det finns en risk att även nyhetsjournalistiken påverkas av kommersialisering om man inte uppmärksammar skillnader. Läsarna kan inte upptäcka vad som är vad. Det är likadant redigerat, samma rubriker och man ser inte vad som är reklam och vad journalistik.” GT4

”Kommersialiseringen är en negativ utveckling som jag upplevde under de 30 åren jag har jobbat som journalist. Tidigare höll man isär reklam och journalistik”
GT4

”Vi är kommersialiserade genom att vi har olika samarrangemang med kommersiella parter, vi sponsrar Göteborgsvarvet [...] Vi har massa artiklar om Göteborgsvarvet som vi inte hade haft utan avtalet som säger att vi ska skriva ett visst antal artiklar.” GT2

På Göteborgs-Posten ser journalisterna lite annorlunda på utvecklingen:

”Jag tycker att kvällspressen verkligen utnyttjar kändisskap och de kommersiella krafterna i journalistiken. Så har man alltid gjort i kvällstidningar men det har blivit mer och mer idag eftersom villkoren har förändrats och konkurrensen är mycket starkare.” GP1

”Jag tycker inte att det känns så för GP...att vi är i en farozon för kommersialisering [...] jag tror att svenska morgontidningar håller sig på ganska gott avstånd.” GP4

Journalisternas uttalanden om strama ekonomiska resurser och tidsbristen i arbetet gör det speciellt intressant att undersöka två ytterligare aspekter. Det första är om journalisterna upplever att arbetet har blivit stressigare och det andra är frågan om utrymmet för den grävande journalistiken. Vi börjar med att ta en titt på om journalisterna upplever att arbetet har blivit stressigare i det föränderliga medielandskapet:

”Ja, dels för personalbristen och sen för att det har tillkommit nya moment. Vi måste sitta och blogga, och twittra, och det ska göras Webb-Tv på alla tidningar. Allt det har gjort jobbet stressigare [...] Dessutom så tycker jag att vi gamla stressar extra mycket, för vi är inga multijournalister. De unga lär sig redan i skolan att fota, göra radio, TV. Det förutsätts att kunnas här nu. Alla nya som kommer kan det. Jag tror i framtiden så kommer ingen chef på någon tidning anställa en journalist som inte behärskar allt- all teknik. Det har gjort det stressigare.” GT4

”Ja, den högsta prioriteringen är att de (nyheterna) ska vara tillgängliga och uppdaterade dygnet runt. Det är ju enorma möjligheter som är jättebra, men det är samtidigt stressigt.” GP1

”Ja! Det ena är att vi ska leverera nyheter väldigt snabbt. Sen har vi fått en helt annorlunda konkurrenssituation. Vi har lokaltidningar som är mycket snabbare och vaknare än vad de var när jag började för 30 år sen, olika TV-kanaler, alla tidningar har webbsidor...så det är en helt annan konkurrenssituation [...] Sen finns det en stresssituation genom att vi är en papperstidning som tappar pappersupplaga, det gör att personalen minskas och det leder till att vi utför mycket mer uppgifter än förr.” GT3

Frågan besvaras entydigt med att arbetet har blivit stressigare och att det beror på de knappa ekonomiska resurserna, personalbrist, nya moment i arbetet och den förändrade konkurrenssituationen. Journalisternas svar på mina frågor stämmer överens med beskrivningar av det föränderliga medielandskapet och Gunnar Nygrens tidigare undersökningar. Han menar att mindre resurser, i form av anställda journalister på redaktionen, även inskränker möjligheten för

grävande journalistik (Nygren, 2008:15). Min fråga om vad som är grävande journalistik och varför tidningarna inte hann avslöja Göteborgs mutskandal lika snabbt som Uppdrag Granskning, besvarar en journalist på GT så här:

”Grävande journalistik är att du förutsättningslöst granskar något utan att veta vilket resultat du får. Det kan ju vara att det är tips men det kan också vara så att du mycket tålmodigt granskar en organisation eller ett samhällsfenomen för att se vad det kan ge journalistiskt [...] Det (att göra grävande arbeten) är en arbetsledningsfråga. Det är så att journalisternas arbete styrs av cheferna och de anser inte att journalisterna på GT ska jobba med detta. På Expressen finns en grävargrupp men på GT tar det för mycket av resurserna.” GT2

Liknande svar ger två andra journalister på GT:

”Att gräva betyder ju att man förutsättningslös går in och undersöker ett specifikt område. Och sen kommer man kanske till ett resultat. Förutsättningar finns inte på den här tidningen- vi är för få.” GT4

”Nej, utrymmet för grävande journalistik är väldigt litet. Det handlar ju om tid. Och kunskap och ambitioner förstås. Ska det gå riktigt djupt i ett ämne så behöver du faktiskt lägga ner mycket tid. Och det säger ju alla som ägnar sig åt det: man ska läsa på, ta fram uppgifter, kolla med folk och värdera, ofta samarbetar man med någon. Jag vill nog svara att det är väldigt svårt idag, i alla fall i mitt jobb. Och här på GT förekommer det inte mycket sånt.” GT1

Även på GP tycker journalisterna att utrymmet för grävande journalistik inte är tillräckligt. En skillnad till GT är dock att Göteborgs-Posten har återskaffat en grävargrupp som ska utföra de mer tidskrävande arbeten.

”Man ska ju komma ihåg att vi blir färre människor, det är högre tempo och ökad stress på redaktionerna, så utrymmet för den typen av journalistik är inte så stor som den borde vara.” GP1

”På GP hade vi en gång i tiden en grävredaktion [...] Men sen avskaffades redaktionen, vi skrev för långa, tråkiga artiklar och sådär. Det fanns misstro mot grävande journalistik, det kostar för mycket och så vidare. Därefter fick vi kritik att vi blev för ytliga, inte grävde tillräckligt mycket. Cheferna insåg detta och skapade redaktionen igen” GP3

Sammanfattningsvis kan man säga att journalisterna uppfattar sin uppgift utifrån mediernas demokratiska uppgifter i samhället och att det finns en kritisk ställning till kommersialisering av journalistiken. Den ideala journalisten förmår att se sina fördomar, försöker ge en opartisk rapportering och har ett bra kontaktnät. Det journalistiska syftet är först och främst att informera,

läsarna ses således som medborgare snarare än konsumenter. Att kunna ge läsarna det innehåll de behöver blir inskränkt på grund av vissa förändringar i medielandskapet. Ekonomiska drivkrafter, ledningens styrande roll, en ökad konkurrens om publiken samt brist i både ekonomiska-och personalresurserna är faktorer som påverkar journalistens arbete. Stressen har ökat och utrymmet för grävande journalistik ses som för litet.

5.2 Vad är en nyhet och hur upplevs uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?

Journalisternas arbetssituation på redaktionen påverkas således av bland annat ekonomiska resurser och organisationsvillkor, det är något tidigare forskning har kommit fram till och som bekräftas av journalisterna i mina intervjuer. Hvitfelt (1989:10) menar att ekonomiska faktorer och förhållandet till publiken även påverkar nyhetsurvalet. Utifrån det vi nu vet om journalisternas arbete blir det intressant att undersöka temat nyheter och nyhetsvärdering. Jag frågade journalisterna vad som egentligen är en nyhet och fick följande svar:

”En nyhet är något som antingen har hänt nyligen och som berör många människor eller något som har hänt för länge sen men det kom till många människors vetskap nyligen” GP2

”En nyhet är någonting som du kan berätta som är okänt för större delar av din läsarkrets. Det ska intressera och beröra läsarkretsen. Jag menar, om du skriver om någon som har avslöjat en kommunalskandal i Australien, så är det en nyhet där men inte här i Sverige” GT3

”När du går upp på morgonen, slår på text-tv och så står det ”Osama bin Ladin dödad”. Det kallar jag en nyhet. Du liksom förstummar, är nästan chockad och undrar...vad är det som har hänt, och och vill veta mer. Sen finns ju olika magnitud på en nyhet naturligtvis. Det kan vara något som berör enskilda människor eller hela världen.” GP1

Journalisterna är överens om att en nyhet är något som tidigare inte var känt för läsarna. Händelsen ska även beröra människorna och helst väcka intresset att vilja veta mer om vad som har hänt. Det stämmer överens med Lippmanns definition som menar att möjligheten till identifikation ska finnas och att händelsen helst ska väcka känslor hos mottagaren. I intervjuerna följde frågan om vilka specifika egenskaper en händelse måste ha för att hamna i tidningen, och journalisternas svar stämmer överens med Prakkes nyhetsmodell. En händelse har störst nyhetsvärde när den är nära i tid, kultur och rum:

”Vi är ju en lokal-tidning, så det ska vara nära geografiskt, det är en förutsättning.” GP4

”Det ska vara oväntat positivt eller negativt. Det ska komma plötsligt som kniven mot magen. Alla nyheter blir ju inte så men det är idealet.” GP1

”Ja, det hänger ju ihop med många tillfälligheter. Dels ska den ske i närheten, ju närmare desto bättre. En dödsolycka i närheten är viktigare än 500 döda i China. Så närhet är ju en viktig sak...men händelsen ska också ha någon sorts av betydelse för våra läsare. Att nyheten kan väcka känslor, intresserar folk ...något som folk kan prata om.” GP3

”Något som väcker uppseende i största allmänhet- kanske en enskild person eller enskild händelse som är en intressant företeelse.” GT1

”Jag kan inte styra över vad det är som hamnar i tidningen. Det som ofta blir en nyhet är det som har skett oväntat, nära geografiskt och som innehåller någon form av känsla, så att man kan få en känslomässig relation till det.” GT2

Publiken har en styrande roll när det gäller urvalet av nyheter, det är viktigt att händelsen berör och intresserar läsarna. Även några av Hvitfelts punkter angående förstasidenyheter nämns av journalisterna. Nyheter ska vara överraskande, helst med ett negativt inslag och får gärna handla om en enskild person som väcker intresset. Men hur mycket utrymme har journalisterna egentligen i urvalsprocessen?

”Det är ju nyhetschefer, nattchefer och nyhetsredaktörer som bestämmer. Vi får alla komma med egna förslag men ungefär 8 av 10 artiklar skrivs på uppdrag av cheferna. De funderar på ”vad ska vara i tidningen imorgon?” och så fördelar de ut uppdragen.” GT2

”Vad vi väljer i det stora nyhetsflödet, det avgör ju egentligen cheferna på redaktionerna. De flesta redaktioner är topstyrda och en enda chef som avgör vad som hamnar i tidningen. Ungefär hälften delar chefen ut med lappar till rapporterna ”gör det och det” och hälften är reporternas egna förslag.” GT3

”Om det händer en stor grej så är det ofta nyhetschefen som bestämmer hur stort det ska bli. Men ofta är det självklart för alla journalister vad som blir en nyhet” GP1

Det är således ofta organisatoriska villkor som styr och cheferna som bestämmer vad som hamnar i tidningen. Utöver det verkar det även finnas en viss logik som gör att journalisterna, lika självklart som nyhetscheferna, ser vilka händelser som är relevanta som nyheter.

Enligt undersökningens teoretiska ram har händelser med sensationell karaktär en stor chans att hamna i tidningen (Ghersetti, 2000). Skandaler är ofta överraskande, oväntade och dramatiska och kan därmed klassas som sensationella. Jag bad journalisterna definiera ordet skandal. Det visade sig att de skiljer mellan skandal och skandaljournalistik, men påpekar att kopplingen till skvaller är en smal gräns:

”En skandal är väl egentligen en stor nyhet, som kanske är en obehaglig historia, som inte borde ha inträffat. Som t.ex. mutskandaler eller politiska skandaler eller att någon har gjort något väldigt förfärligt- det är en skandal. Sen finns det den typen av skandaler som folk kallar för skandaler men som är vanligt skvaller. Skandaler är ofta stora saker [...] Det används så många felaktiga uttryck när man diskuterar journalistik, som om skandaler skulle vara något negativt. En skandal är negativ i sig men inte att skildra den. Det är nödvändigt och rätt och vår uppgift att rapportera om politiska skandaler. Och det är klart det tar mycket utrymme, och även av annat.” GT1

”Min definition av skandal är att det är ett avslöjande, en nyhet som berättar om förhållanden och relationer som är tvivelaktiga [...] Det negativa är ju den konstruerade skandaljournalistiken. Man skapar skandaler på kommersiella skäl.” GP1

”En skandal är ju en nyhet men den har en annan dimension, som jag tycker kan definieras med att en skandal rymmer mänskliga tillkortakommanden som har med moral att göra [...] och om en skandal fortsätter och rullar på och något nytt tillkommer...en skandal föder en ny skandal...då är det klart att händelsen får stort utrymme i tidningen” GT2

Artiklar kan genom medialiseringstekniker som tillspetsning, intensifiering och personifiering fånga läsarnas uppmärksamhet (Johansson, 2004:228). Min fråga om man kan förfalla i en annan skrivstil när det gäller skandalrapportering visar tydliga skillnader i journalisternas svar. Skillnaden kan hänga ihop med tidningarnas profil. Journalisterna på GP menar följande:

”Skriver man en nyhetsartikel så är ganska sterilt, det finns en ingress och en viss struktur på artikeln. Det finns inte utrymme för det personliga, det kommer inte fram.” GP1

”Själva arbetat med en skandal är vanligt, normalt journalistik hantverk. ”Det här ska vi ta reda på, det här ska vi rapportera om, dem ska vi prata med.” Det är ett normalt vardagsjobb. Det skiljer sig inte från andra jobb” GP4

Medan journalisterna på GT menar:

”Man måste skriva på ett dramatiskt sätt. [...] Man börjar faktiskt med en

dramatisk ingress - i alla fall hos vår tidning. Och det har ju morgontidningar också lärt sig. Det väcker läsarna och är ett journalistiskt grepp som man ska använda så att människor blir intresserade och fortsätter läsa [...]Man kan vara dramatisk i ingressen medan man skriver på ett mycket allvarligt sätt.” GT1

”Man använder känslouttryck i betydlig högre grad och det blir ingen stram nyhetsrapportering, man låter folk som reagerar med känslor uttrycka sig genom att de får säga hur de känner sig när det gäller skandaler.” GT2

”Om du ska rapportera om en skandal, så är det väldigt svårt att göra det på ett balanserat sätt. Jag tror det är omöjligt, på grund av ämnet i sig. Om Uppdrag Granskning berättar om en skandal, så väljer de ut en person som har gjort fel, och berättar för personen om det moraliska tillkortakommande...sen låter de personen tappa ansiktet i tv-rutan...och det har inget med journalistik att göra ...men det är väldigt effektivt.” GT3

Sammanfattat är en nyhet något som tidigare inte var känt för läsarna. Händelsen ska vara nära i tid, kultur och rum och speciellt det som sker i tidningens spridningsområde blir intressant som nyhet. Urvalet av nyheter sker främst genom avdelningarnas chefer som fördelar uppdragen till journalisterna. En skandal är enligt journalisterna en händelse som ofta blir en stor nyhet. Det handlar om ett avslöjande och har med moral och mänskliga tillkortakommande att göra. Skandaler får ett stort utrymme i tidningen när de rullar på genom att ny information tillkommer. Journalisternas åsikter skiljer sig när det gäller skrivstilen. GTs journalister menar att skandaler ofta beskrivs mer dramatiskt, medan GPs journalister tycker att det är vanlig nyhetsrapportering. De olika uppfattningarna kring frågan lär hänga ihop med att tabloidtidningar fyller en annan funktion än dagspressen.

5.3 Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?

Undersökningens exempel för en skandal är muthärvan som utspelades i Göteborg. Jag frågade journalisterna om hur de upplevde uppgiften att skriva om den:

”Skandalen var rörig, många delar och bolag var inblandade. Man var tvungen att ha en bitext ”detta har hänt”, en bakgrundsförklaring.” GP2

”När jag började skriva om mutskandalen, så blev jag mest väldigt irriterad på politikerna, de gjorde inte ett enda handtag, de gjorde ingenting. Först när Uppdrag Granskning sände reportaget. Just den totala passiviteten...det var ju en ny skandal på en skandal och grejen växte....jag blev förbannad.” GT4

”Tjänstemän började utnyttja yrkesrollerna för egen skull ”Jag fixar det om du

fixar det". Jag tycker att muthärvan har blivit en skandal för Göteborgs kommun, politiker, tjänsteman, företagare och till och med för hela landet. Man fokuserar på vad är tillåtet och inte tillåtet, vad är moraliskt och etiskt viktigt och där tycker jag att muthärvan faktiskt har fått en stor betydelse utöver själva händelsen som sådan." GP1

Mutskandalen beskrivs av journalisterna som komplex på grund av de många inblandade parterna och den nytillkommande information, som gjorde att skandalen växte. Moraliska gränser överträdes i och med att tjänstemän utnyttjade sina yrkesroller och missbrukade medborgarnas skattepengar för egen skull. Att politikerna inte agerade, utan vara passiva, när de fick information om vad som pågick, upplevdes av journalisterna som upprörande.

Skandalen kan, utifrån journalisternas demokratiska uppgifter, definieras som något relevant för medborgarna att veta. Samtidigt kan skandalen enligt Hvitfeldts punkter om nyheter, klassas som en sensationell händelse med stort nyhetsvärde. Jag frågade journalisterna vad som gjorde skandalen till en nyhet med stort nyhetsvärde:

"Den här mutskandalen är en jätte stor grej, som jag vet skakar om Göteborgs förvaltning och politiker rejält. Det är ju en av de största nyheterna som har kommit på väldigt väldigt länge." GP4

"Jag har samlat mycket information [...]Jag tycker det är intressant, just för att man ser hur vanligt förekommande det är att folk fifflar...på väldigt låga nivåer och för lite pengar." GT2

"Här har människor brottsligt gått över gränsen, det handlar om normer och moral. Att inte arbetsgivarna har kollat och upptäckt detta, att det ens har kunnat hända på det sättet- det är en skandal i sig." GT1

"Skandalen berör ju så många människor, alla är skattebetalare, alla bor i hyres- eller bostadsrätt. Det är alltså deras, våra, pengar som missbrukas. Genom att detta växer så omfattande är det en skandal och så blir det även en nyhet som växer och visar sig bli skandalös. Och det är ju klart att en lokal skandal är otroligt viktig för en tidning som GP, med fokus på Göteborg och Västsverige." GP1

"Jag är inte ett dugg förvånad att detta hände- eller händer, och det finns mycket mera- helt säker på att det finns väldigt mycket mera att ta upp, men vi har inte kommit på det. Skandalen är en nyhet just för att den fanns." GT3

Journalisternas svar om varför skandalen är en händelse med stort nyhetsvärde stämmer överens med Prakkes nyhetsmodell, det är händelsens närhet i tid, kultur och rum som väcker mottagarens intresse. Muthärvans stora nyhetsvärde beror enligt journalisterna på faktumet att den berör många

människor och att den sker i tidningarnas spridningsområde. Skandalen var under tiden av rapporteringen något som pågick aktuellt, och att den växte och blev allt mer skandalös efter avslöjandet bidrar också till det stora nyhetsvärdet. Journalisterna nämner de moraliska gränserna som överträds av både tjänstemän och passiva politiker, vilket utgör händelsens negativa inslag. Vidare analyseras skandalen inte utifrån det sensationella perspektivet som beskrivs i Hvitfelts teori. Det beror antagligen inte på att journalisterna inte är medvetna om vad som gör mutskandalen, enligt teori, till en sensationell nyhet, utan det handlar snarare om journalisternas vana att se vad som är intressant som nyhet. Händelsen är utifrån journalisternas perspektiv inte att ifrågasätta som nyhet, det är självklart att det ska rapporteras om den.

Jag frågade journalisterna, vad de tror Uppdrag Granskning stora genomslag beror på, och varför GTs artikel, som publicerades innan reportaget, inte fick samma genomslag:

”Från början var det ju ett avslöjande i Uppdrag Granskning...eller nej, GT var först, men de fick inget genomslag av det mycket enkla skälet att de anonymiserade de inblandade...de ansåg att de inte hade tillräckligt mycket för att kunna gå ut. Det var ju först när man fick se namnet Allbäck och bilder, när fallet fick publicitet. Det fanns en medvetenhet om vad som pågick, men först genom TV kom genomslaget på grund av bilder och uttalanden och hela dramaturgin som TV gör.” GP1

Två vidare journalister på Göteborgs-Posten menar samma sak, utan publicering av namn får en nyhet inte samma genomslag:

”Att GT inte fick genomslag beror ju på att de inte nämnde några namn.” GP4

”Att GT inte fick något genomslag berodde på att de inte hade något mer än anonyma källor. Om jag läser något med anonyma källor så är det ingenting jag kan gå på, jag kan inte ta det på gott. Jag måste ha mina egna ingångar till det.” GP3

Journalisterna på GT beskriver situationen på samma sätt:

”Vi fick inte tillstånd att använda namn, utan alla var anonyma. Det spelar en väsentlig roll.”GT2

och fortsätter:

”När vi fick tips, så tvekade vi i början. Ändå hann vi före med artiklarna, innan Uppdrag Granskning. Det gick sakta igång med skrivandet...vi får många tips och innan man börjar undersöka och innan någon har tid att ta sig an det[...] Då får man ju ställa sig en följdfråga: borde vi inte granska mera? Vi ser ju

vilken genomslagskraft det har, det intresserar ju människor. Vi skriver om trafikolyckor, det kanske är fel?" GT2

Att GT inte kunde ta reda på mer information och fakta som behövdes för att publicera namn, berodde på bristande tid och personalresurser på tidningen. Något som återigen gör tydligt att utrymmet för grävande journalistik är litet:

"Vi gjorde ett bra jobb, men vi hade annat att göra...man hade kunnat gå djupare, få fler uppgifter och bli slagkraftigare...Janne Josefsson och Nils Hansson jobbar ju heltid med det här...det är skillnad i resurser." GT3

"Man ska komma ihåg att det gäller resurser när man pratar grävande journalistik. Och de (Uppdrag Granskning) har jobbat med det fallet ett halvt år." GT2

Samtliga journalister menar att ett TV-program alltid har större genomslagskraft än artiklar i tidningar:

"Det finns en dramaturgi i TV som en kvällstidning, eller printmedier i allmänt, aldrig kan klara av." GT2

"Uppdrag Granskning på TV...det är ett riksmidium. Sen så Janne Josefssons stjärnstatus, som är välförtjänt tycker jag, och att de gjorde det så himla bra...det går aldrig att slå TV, de dolda kameran-klippen och så vidare." GP4

"Uppdrag Gransknings stora genomslag beror på att de satsar på känslor, de målar världen i svart och vitt. De lämnar massa känslor till tittarna." GP3

Avslutningsvis frågade jag journalisterna om de kunde uppmärksamma skillnader i att rapportera om en skandal som händer här i Göteborg jämfört med att skriva om en skandal som försiggår någon annanstans i Sverige:

"Ja absolut. Det har ju läsarvärde för Göteborgare. Vi som journalister vill inte skydda Göteborg, däremot kan jag tänka mig, en lös tanke från min sida, att politikerna ogärna vill att Göteborgs kommun ska bli känd som mutcentral. Som journalist är det tvärtom, det är ju oerhört mycket bättre för oss på GT att skandalen händer i Göteborg och inte i Stockholm eller Sundsvall. Vi har gått loss på det, där finns ingen som helst tvivel om det. Om något är positivt eller negativt för Göteborg, det spelar ingen roll. Det är klart det är roligt att lyfta fram saker som är positiva för Göteborg, det gör vi gärna. Men det innebär ju absolut inte att vi undviker skriva negativa saker. Om man ska vara ärlig så säljer dåliga nyheter bättre än goda nyheter och det är klart att den skandal i Göteborg får större uppmärksamhet än att Liseberg får nya åkattraktioner." GT3

”Jag tror ur utgivarsynpunkt är man nog lite ängsligare att krypa in på skinnet...journalisten bestämmer ju inte vad som står i artikeln, det är inte journalisten som bestämmer om man ska namnge personer eller vilka detaljer som berättas...det är utgivaren. Ju närmare vi kommer vår egen utgivningsort desto försiktigare blir vi med olika omdömen och olika uppgifter. Man inser att det man skriver blir läst av den personen. Vi publicerade inte namnet Allbäck förrän ett halvt år efter den första artikeln.” GT2

”För GP är det en stor skillnad, det är klart det blir mycket intressantare när det är Göteborg” GP4

”GP har ju fokus på Göteborg och Västsverige. Och det är klart att en lokal skandal är otroligt viktig.” GP1

Vi kan sammanfatta att rapporteringen om mutskandalen upplevdes som komplex, på grund av att skandalen växte och många personer och bolag var inblandade. Att politikerna var passiva under en lång tid skandalen pågick beskrivs som upprörande. På grund av skandalens lokala närhet blir nyheten automatiskt intressant för läsarna och därmed viktig för journalisterna att ta upp. Göteborgs mutskandal har haft ett stort nyhetsvärde, då det är en händelse som berör många människor. Journalisterna på GT valde att inte avslöja namn, för att skydda integriteten av inte dömda, och det gjorde att artikeln inte fick någon stor uppmärksamhet. Uppdrags Gransknings stora genomslag beror på TV:ns möjlighet att bygga upp en dramaturgi kring händelsen, plus att det är ett riksmidiet som når ut till många i landet. Att skydda Göteborg är inget journalisterna vill göra, utan de demokratiska uppgifterna att avslöja och informera medborgare beskrivs som viktigast. Det blir dock tydligt att den kritiska granskningen är problematisk att utföra på grund av de bristande resurserna och att utrymmet för grävande journalistik upplevs som otillräckligt.

6. Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel kommer jag diskutera kring analysens resultat och ge förslag på vidare forskning inom området.

6.1 Ideal som inte kan uppfyllas

Något som tydligt framgick i intervjuerna är journalisternas enade syn om vad som är uppdraget i samhället och på vilket sätt journalistiken bidrar till en fungerande demokrati. Svaren stämmer överens med förväntningarna som medborgarna har enligt den normativa teorin. Att journalisterna värderar dessa uppgifter högt är viktigt, men inte tillräckligt om omständigheterna hindrar journalisterna att utföra dem. Det finns en medvetenhet om att idealet inte stämmer överens med verkligheten och att det beror på faktorer som inte kan påverkas av journalisterna, nämligen förändringar i medielandskapet och organisatoriska villkor. Den kritiska granskningen beskrivs som en av de viktigaste uppgifterna att utföra som journalist och den är, likaså som den grävande journalistiken, en förutsättning för att kunna avslöja eller skildra förhållanden som är okända för allmänheten.

En fråga som omedelbart dyker upp är om demokratin hotas på grund av att den grävande och granskande journalistiken får allt mindre utrymme. Vilka konsekvenser för samhället har utvecklingarna som pekar på att det blir allt mindre grävande journalistik? Och hur upplever medborgarna medierna som stöd i demokratiska processer? Något vi i alla fall vet är att journalistiken tillskrivs en stor betydelse för den *goda* demokratin och att nyhetsjournalister fyller en essentiell funktion. Att journalisterna upplever arbetet som allt stressigare och att nyheter ska produceras under tidspress och med knappa resurser, leder till att man kan diskutera nyheternas kvalitén. Jag kan inte uttala mig om hur situationen är för alla tidningar i Sverige, men som tidigare forskning visar, påverkar medielandskapets förändringar journalistiken och journalistens arbete i allmänhet. Man kan därmed anta att det finns liknande tendenser hos andra tidningar.

Tidningarna fick tipset om muthärvan samtidigt som Uppdrag Granskning men kunde, på grund av bland annat tidsbrist, inte ägna sig åt att undersöka det grundligt. En av GTs journalister ställde följande fråga till sig själv under intervjun:

”Borde vi inte granska mera? Vi ser ju vilken genomslagskraft det har, det intresserar ju människor. Vi skriver om trafikolyckor, det kanske är fel?” GT2

En tankegång som visar att det finns kritiska funderingar kring hur arbetet inskränks. Om följderna av den minskade grävande journalistiken är att oegentligheter inte avslöjas eller makthavare inte granskas på det sättet som medborgare förväntar sig, kan man tycka att demokratin påverkas på ett graverande sätt. Demokrati handlar bland annat om förtroende för de folkvalda. Genom maktmissbruk minskas respektive försvinner medborgarnas förtroende och det är journalisternas uppgift att ha ett öga på makthavarna som ska utföra sitt arbete på ett moraliskt rätt sätt.

Göteborgs-Posten reagerade på kritiken om att vara för ytlig i rapporteringen, redan för några år sedan och återinförde grävargruppen på redaktionen. Det skulle vara intressant att se om andra tidningar är beredda att visa samma beredskap och vilja för att vänja den grävande journalistiken. Att lösa ekonomiska problem med ett finansiellt stöd från staten är något som ifrågasätts, både med tanke på demokratin och mediernas mål att vara så fria från staten som möjligt. Därmed blir frågan vilka möjligheter som finns för att fördela de knappa ekonomiska resurserna på ett annorlunda sätt.

Det återstår att se vilka lösningar som kan hittas för att glappet mellan ideal och verklighet inte ska bli större. Att förutse hur medielandskapet och pressen kommer förändras och hur det kommer påverka journalistens arbete i framtiden är svårt. Vi kan dock konstatera att utvecklingar i samhället är kontinuerliga och att de påverkar medierna politiskt, ekonomiskt och tekniskt. Samhällsförändring och medieförändring går hand i hand (Hadenius et al., 2008:21). Uppsatsens undersökning har visat att det inte enbart är medielandskapet som förändras, utan även journalistyrket.

6.2 Förslag på vidare forskning

Jag har i min undersökning kommit fram till att de demokratiska uppgifterna att informera, granska och vara en plattform för olika opinioner anses som mycket viktiga att utföra som journalist. Det

hade som komplettering till resultaten varit intressant att undersöka artiklarna som publicerades om mutskandalen i Göteborg. Det skulle ge en uppfattning om hur mycket av journalistiken verkligen är granskande respektive ren informationsförmedling. Även skillnader mellan Göteborgs-Posten och GT kan på det sättet undersökas tydligare. En fråga att undersöka vore till exempel om artiklarna verkligen är skrivna så objektiva som möjligt eller på vilket sätt GTs dramatiska vinkling och framställning av skandalen blir tydlig.

Det skulle även vara möjligt att intervjua andra personer på tidningen än enbart journalister. Hur ser ledningen och cheferna på det journalistiska uppdraget i samband med demokratibegreppet? Vilka tänkbara förändringar skulle kunna påverka den ekonomiska och tekniska situationen i framtiden?

Journalisterna uppfattar utrymmet för den grävande journalistiken som otillräckligt. Vad får man för resultat om man vänder på perspektivet och undersöker läsarnas uppfattningar? Stämmer den normativa teorin överens med det vi förväntar oss av journalister? På vilket sätt söker vi som medborgare information om händelser som mutskandalen i Göteborg? Räcker morgonpressens rapportering för att fylla vårt behov om information eller behöver vi söka oss vidare till andra medier för att kunna ta ställning till händelsen?

7. Referenslista

7.1 Litteratur

- Altheide, David L. (1996) *Qualitative media analysis- Qualitative research methods, series 38*, Thousand Oaks : Sage Publications
- Asp, Kent (1992): *Demokratin och det journalistiska uppdraget*. I Kruse, B. (red) *Uppdraget*. Stockholm: Tiden
- Andersson, Ulrika (2009) *Journalister och deras publik. En studie av svenska journalisters förhållningssätt till mediepubliken*. JMG. Göteborg, Göteborgs Universitet
- Benson, Rodney (2008) *Journalism: Normative Theories* I *The Blackwell International Encyclopedia of Communication*, Oxford: Blackwell Publishers
- Bourdieu, Pierre (2000) *Om televisionen*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium
- Börjesson, Britt (1991) *Synen på den journalistiska etiken* I ASP,K. & WEIBULL, L. (Eds.) *Svenska journalister : Ett grupporträtt*. Stockholm, Tidens förlag
- Djerf-Pierre, Monika (2001) *Olika medier- samma journalister?* Ur JMG-Granskaren 2-3/2001: *Journalist 2000*, Göteborg, JMG Göteborgs universitet
- Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (2000) *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Lund, Studentlitteratur
- Englund, Liselott (2008) *Katastrofens öga. Enstudie av journalisters arbete på olycksplats*. Institutionen för Journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Esaiasson, Peter; Giljam, Mikael; Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (2010) *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, marknad och individ*, Stockholm: Nordstedts Juridik AB
- Franklin, Bob (1997): *Newszak and News Media*, London: Arnold
- Gardeström, Elin (2009) *Four Theories of the Press. Boken som vägrar bli presshistoria*. I *Nordicom-Information* 31, 1-2, pp. 37-45
- Ghersetti, Marina (2000) *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om Prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Graber, Doris; McQuail, Denis & Norris Pippa (1998) *The Politics of News: the News of Politics*. Washington,

DC: CQ Press

Habermas, Jürgen (1962) *Borgerlig offentlighet*, Lund, Arkiv

Hadenius, Stig; Weibull, Lennart & Wadbring, Ingela (2008) *Massmedier : press, radio och TV i den digitala tidsåldern*, Stockholm, Ekerlid

Hedman, Ulrika (2006) *Har ni nåt webbigt? En fallstudie av Göteborgs-postens flerkanalspublicering: redaktionell organisering och arbetsrutiner, nyhetsvärdering samt medielogik*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet

Hvitfelt, Håkan (1985): *På första sidan – en studie i nyhetsvärdering*. Stockholm: Norstedts

Hvitfelt, Håkan (1989) *Nyheterna och verkligheten*. Rapport nr 1989:1, Journalisthögskolan, Göteborgs universitet

Johansson, Bengt (2004) Journalistikens nyhetsvärderingar. I Nord, L. & Strömbäck, J. (red) *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Bengt (2006) *Efter valstugorna. Skandalstrategier och mediemakt*. Institutionen för Journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet 2006

Johansson, Bengt & Berglie, Eva (2007): *Att bevaka en region. Om regionreportrar och nyhetsbevakningen av Västra Götalandsregionen*. Göteborgs universitet: Utvärderingsprogrammet: Västra Götalandsregionen

Johansson, Bengt (2008) *Vid nyhetsdesken. En studie av nyhetsvärdering vid svenska nyhetsredaktioner*. Sundsvall, Demokratiinstitutet

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Studentlitteratur: Lund

Lippmann, Walter (1997) *Public Opinion*. New York : Free Press Paperbacks

Löfgren, Monica (1991) Synen på de yrkesetiska reglerna I ASP,K. & WEIBULL, L. (Eds.) *Svenska journalister : Ett grupporträtt*. Stockholm, Tidens förlag

May, T. (2001): *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

McQuail, Denis (2005) *McQuail's mass communication theory*. London, SAGE

McManus, John (1994) *Market Driven Journalism. Let the Citizen Be-ware?* Thousand Oaks, London and New Delhi: Sage

Nohrstedt, Stig Arne & Ekström, Mats (1994) *Ideal och verklighet*. Örebro, Högskolan i Örebro

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (2004) Journalistik, medier och demokrati. I Nord, L. & Strömbäck, J. (red) *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

- Nord, Lars (2008). *Medier utan politik. De svenska riksdagspartiernas syn på dagspress, radio och TV*. Stockholm: Santérus
- Nygren, Gunnar (2005) *Skilda medievärldar. Lokal offentlighet och lokala medier i Stockholm*. Stockholm/Stephag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion
- Nygren, Gunnar (2008) *Nyhetsfabriken. Journalistiska yrkesroller i en förändrad medievärld*. Lund: Studentlitteratur
- Patel, Runa och Davidson, Bo (2003) *Forskningsmetodikens grunder*, 3 uppl., Lund: Studentlitteratur
- Siebert, Fred; Peterson, Theodore & Schramm, Wilbur (1976). *Four theories of the press: The authoritarian, libertarian, social responsibility and soviet communist concepts of what the press should be and do*. Urbana, IL: University of Illinois Press
- SOU 1975:78 (1975) *Svensk Press. Pressens funktioner i samhället*. Stockholm, Liber Förlag
- SOU 2000:1 (2000) *En uthållig demokrati!*. Stockholm: Fritzes förlag
- Strömbäck, Jesper (2001) *Gäster hos verkligheten: en studie av journalistik, demokrati och politisk misstro*. Symposion, Stockholm
- Strömbäck, Jesper (2003) *Medierna som fjärde statsmakt - en studie av innebörden av begreppet granskande journalistik*. Sundsvall, Demokratiinstitutet
- Strömbäck, Jesper (2004) *Den medialiserade demokratin. Om journalistikens ideal, verklighet och makt*. Stockholm: SNS Förlag
- Strömbäck, Jesper & Jönsson, Anna Maria (2004) *Mellan politik och marknad- utbudet av nyhets-och samhällsprogram i TV mellan 1990 och 2004*. Sundsvall, Demokratiinstitutet
- Strömbäck, Jesper & Jönsson, Anna Maria (2005) *Nyheter i konkurrens – journalistikens kommersialisering?* Ålborg: Paper presenterat vid Den 17:e Nordiska Medieforskarkonferensen
- Stúr, Elisabeth (2004) Den globaliserade medievärlden. I Nord, L. & Strömbäck, J. (red) *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, Jan (2005) *Kvalitativa intervjuer*, 3 uppl., Polen: Studentlitteratur
- Tuchman, Gaye (1978) *Making news- A study in the Construction of Reality*. London: Collier Macmillan
- Wadbring, Ingela (2005) *Kommersialisering: här och där, då och nu*. Paper framlagt på den nordiska masskommunikationsforskarkonferensen i Aalborg, Danmark
- Westerståhl, Jörgen (1972) *Objektiv nyhetsförmedling*, Göteborg : Akademiförl.
- Wiik, Jenny (2008) Granskningsidealet I ASP, K. (red) *Den svenska journalistkåren*. Göteborg, Institutionen

för journalistik och masskommunikation Univ. (JMG)

Wiik, Jenny (2010) *Journalism in transition. The Professional Identity of Swedish Journalists*. Göteborg, Department of Journalism, Media and Communication University of Gothenburg

7.2 Elektroniska referenser

www.fgj.se Föreningen Grävande Journalisters hemsida, Information hämtad under rubriken *Guldspaden /Vinnarna* (hämtad 2011-04-24)

www.ne.se Nationalencyklopedins hemsida, Information/Definition hämtad under sökord *Yttrandefrihet, Monopolkapitalism* (hämtad mellan 2011-04-14 och 2011-04-18)

www.po.se Allmänhetens Pressombudsman hemsida, Information hämtad under rubriken *Regler* (hämtad 2011-04-12)

<http://www.qog.pol.gu.se/> QoG Institutet hemsida, Information hämtad på *startsidan* (hämtad 2011-05-25)

www.retriever.se Retrievers Mediearkiv, Inloggning via universitetsbiblioteket (hämtad 2011-04-20)

www.svt.se Sveriges Televisions hemsida, Information hämtad under *Om Uppdrag Granskning* (hämtad 2011-04-25)

www.transparency-se.org/files/DN-2010-07-07.pdf Björklund, M. (2010) *Strängare lag behövs mot korruption*. DN-Artikel 2010-07-07

Bilagor

Bilaga 1- Intervjuförfrågan till journalisterna

Hej!

Jag är student vid JMG/ Göteborgs universitet och gör under våren en studie om journalisternas syn på journalistyrkets normer i samband med nyhetsvärdering av skandaler.

Jag skulle gärna vilja intervjua dig för att ta del av dina synpunkter. Intervjuerna genomförs vecka 18 och 19 (2011-05-02 till 2011-05-15).

Studien görs på uppdrag av en doktorand vid JMG. Din medverkan är mycket betydelsefull för min studie och du garanteras full anonymitet. I uppsatsen som publiceras i juni kommer namnen på de deltagande journalisterna/tidningarna inte att avslöjas. Analysen behandlar svaren på gruppnivå, vilket innebär att ingen enskild journalists svar kan urskiljas.

Med vänlig hälsning
Desiré Cichy

Bilaga 2 - Intervjuguide

Intervjuguide

Introduktion (Mitt namn/universitet/ uppsatsens syfte)

- anonymitet
- spela in intervjun

Inledningsfrågor

- Kan du berätta lite om dig och din journalistiska bana?
- Har du en formell journalistutbildning?
- Kan du berätta om ditt arbete och dina uppgifter på GP/GT?

Tema 1 - Journalistens uppdrag i samhället / det föränderliga medielandskapet

1. Vad är enligt din uppfattning journalistens uppgift i samhället?
2. Hur arbetar den ideala journalisten?
3. Vilka faktorer tror du kan påverka det ideala arbetssättet?
4. Hur upplever du uppgiften att informera, granska och ge en plattform för olika opinioner i ditt arbete på GP/GT?
5. På vilket sätt är objektivitet viktigt i nyhetsrapporteringen?
6. Hur viktigt är det för dig att ha flera till varandra oberoende källor?
7. Tror du att subjektiva uppfattningar och den egna sociala bakgrunden kan spela in i nyhetsrapporteringen? Om ja, på vilket sätt?
8. Upplever du att kommersialisering påverkar journalistiken? Om ja, på vilket sätt?
9. Vad är grävande journalistik och finns det utrymme för det i din arbetsdag?
10. Tycker du att arbetet har blivit stressigare de senaste åren och vad tror du det beror på?

Tema 2 - Nyheter/skandaler som nyhet

1. Vad är egentligen en nyhet?
2. Vilka egenskaper måste en händelse ha för att bli en nyhet?
3. Hur väljer ni på tidningen ut vilka händelser det ska skrivas om? Följdfråga: Påverkar ekonomiska faktorer och förhållandet till publik urvalet?
4. Vad är en skandal?
5. Skulle du säga att en skandal nyhetsvärde skiljer sig från andra nyheter? Om ja, på vilket sätt?
6. Finns det enligt dig tendenser till att skandaler, dvs en händelse som ofta har ett stort nyhetsvärde, rapporteras på ett mer sensationellt sätt än andra nyheter? Om ja, vad beror det på? Om nej, varför inte?
7. Upplever du att man lättare kan förfalla i en annorlunda skrivstil när det handlar om en skandal som nyhet?
8. Enligt din uppfattning, får "vanliga" nyheter lika mycket utrymme i tidningen som en nyhet om en skandal? Följdfråga: Vad tror du fördelningen/obalansen beror på?

Tema 3 - Rapportering om Göteborgs mutskandal

1. Du har rapporterat om mutskandalen i Göteborg, hur upplevde du uppgiften att informera, granska makthavare och avslöja, när du skrev om den?
2. Avslöjandet av skandalen fick stor uppmärksamhet i media och samhället, vad tror du gjorde skandalen till en nyhet med stort nyhetsvärde?
3. Vad tror du det beror på att Uppdrag Granskning fick stor uppmärksamhet för avslöjandet men inte GT?
4. Kan du uppmärksamma skillnader i att skriva om en skandal som utspelas i Göteborg jämfört med att skriva om andra skandaler i Sverige?

5. Om ja, vilka skillnader är det och vad beror de på?
6. Om inte, varför upplevs det som samma uppgift?

Tacka för att de tog sig tid och för att vi fick genomföra intervjun.

Bilaga 3 - Protokoll

Protokoll 1 Journalistens uppdrag i samhället / det föränderliga medielandskapet

Syn på yrkesnormer	Text 1	Text 2	Text 3	Text 4	Text 5	Text 6	Text 7	Text 8
Journalistens uppgift i samhället								
Den ideala journalisten								
Att utföra journalistiska uppgifter i arbetet								
Objektiv?								
Kommersialisering ?								
Grävande journalistik								
Den egna bakgrunden								
Stress?								

Protokoll 2 Vad är en nyhet och hur upplevs uppgiften att rapportera om en skandal som nyhet?

Nyheter/ En Skandal som nyhet	Text 1	Text 2	Text 3	Text 4	Text 5	Text 6	Text 7	Text 8
Vad är en nyhet?								
Vilka egenskaper har en händelse för att bli en nyhet?								
Vilka händelser skriver ni om?								
Vad är en skandal?								
En skandals nyhetsvärde								
Skandaler sensationell journalistik?								
Skrivstil?								
Utrymme skandal jmf. andra nyheter								

Protokoll 3 Hur upplevdes uppgiften att rapportera om Göteborgs mutskandal?

Att rapportera	Text 1	Text 2	Text 3	Text 4	Text 5	Text 6	Text 7	Text 8

om Göteborgs mutskandal								
Hur upplevdes rapporteringen								
Vad gjorde skandalen till en nyhet?								
Skillnader skandal Göteborg/Sverige								

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

